

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาอนุบาลนับว่าเป็นการศึกษาระดับที่สำคัญยิ่ง แต่มาเสียค่าที่มักจะไม่ค่อยได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางเท่าที่ควร การศึกษาระดับอนุบาลนี้เป็นการศึกษาขั้นต้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าขั้นวางรากฐาน ผู้ที่ให้ความสนใจก็มักจะเป็นพ่อแม่ของเด็ก ซึ่งสังเกตเห็นการณ์ไกลและตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนในระดับนี้ แต่เดิมมาการศึกษาขั้นต้นนิยมฝากไว้ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยมีชื่อเรียกว่าชั้นมูลหรือชั้นเตรียมประถม ผู้ที่จะเป็นครูสอนก็ไม่ค่อยพิถีพิถันกันมากนัก ขอแค่เพียงสามารถสอนเด็กให้อ่านออกเขียนได้ เพื่อจะเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้โดยสะดวกเท่านั้นเอง

แต่ในระยะหลังการศึกษาในระดับอนุบาลนี้ค่อยเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นต่อมาจึงมีห้องเรียน หรือในบางแห่งจัดเป็นโรงเรียน หรือห้องเรียนสอนเฉพาะในระดับชั้นอนุบาลขึ้น หลักสูตรสองปีแบ่งเป็นชั้นอนุบาล 1 และชั้นอนุบาล 2 รับเด็กอายุระหว่าง 3 ขวบครึ่งถึง 5 ขวบ หรือบางแห่งก็เปิดห้องเด็กเล็กที่เรียกว่าแผนก Nursery ด้วย รับเด็กตั้งแต่อายุ 2 ขวบครึ่ง โรงเรียนประเภทที่รับแต่เด็กในระดับอนุบาลก็เริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้ถึง 250 โรงเรียน (เฉพาะโรงเรียนราษฎร์ในส่วนกลางและไม่นับรวมโรงเรียนประถมโรงเรียนมัธยมที่เปิดชั้นอนุบาลรวมอยู่ด้วย)

เพื่อเป็นการปูพื้นฐาน ผู้วิจัยใคร่จะขอกล่าวถึงประวัติความเป็นมาและหลักการของการศึกษาอนุบาลไว้พอสังเขป

เรามักจะเรียกการศึกษาอนุบาล หรือโรงเรียนอนุบาลว่า Kindergarten ซึ่งเป็นคำภาษาเยอรมัน แปลว่า "สวนเด็ก" ไม่ถือกันว่าเป็นโรงเรียนเหมือนดังโรงเรียนธรรมดาทั่วไป แต่เป็นเพียงสถานที่เลี้ยงและอบรมเด็กเล็ก

โรงเรียนอนุบาลได้เกิดขึ้นเป็นแห่งแรกในโลกเมื่อ พ.ศ. 2380 นับเป็นเวลาถึง 137 ปีมาแล้ว โดย Friedrich Froebel (พ.ศ. 2325-2395) นักการศึกษาผู้มีชื่อเสียงชาวเยอรมัน ซึ่งได้รับเกียรติยกย่องเป็นบิดาแห่งการศึกษาอนุบาล Froebel มีความเชื่อว่า "ครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้น ด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดในทางสร้างสรรค์อย่างเสรีโดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ"¹

Froebel เห็นว่าการบังคับให้เด็กอยู่อย่างมีระเบียบวินัย ภายในห้องที่มีฝาและเพดานกั้นนั้นคือคุกตารางที่สกัดกั้นความคิดและสติปัญญาของเด็ก

หลักการสอนของ Froebel เป็นการสอนโดยวิธีเล่น (Playway - Method) ...เชื่อว่าเด็กทุกคนมีความสามารถในตนเอง (Inner capacity) ซึ่งจะแสดงออกโดยมีกิจกรรมของตนเอง (Self-activity) ฉะนั้นการสอนจึงรวมไปถึงการให้เด็กร้องเพลง ทำท่าทางตามคำร้อง และมีของเล่นหลายชุด

Froebel ให้เด็กทำงานพร้อมกัน ทำตามครู ให้เล่นของเล่นเหมือนกันในเวลาเดียวกัน และกำหนดตารางเวลาเรียนไว้โดยชัดเจนว่าเด็กจะต้องทำอะไรบ้างในรอบสัปดาห์หนึ่ง ๆ²

หลักการ Kindergarten นี้ Froebel ได้ใช้เวลาคิดค้นและเพียรตระเวนเผยแพร่ตามวงการครูอยู่ถึง 30 ปี ทั้งเขายังได้เปิดสถานอบรมขึ้นเองหลายแห่งจนเริ่มจะเป็นที่แพร่หลายเป็นปึกแผ่นขึ้น แต่ฝ่ายนักบวชและฝ่ายปกครองในสมัยนั้นเห็นว่าการอบรมเด็กแบบเสรีอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อระบบการปกครองในภายหน้าได้ จึงมีคำสั่งปิดเสียสิ้น เมื่อปี พ.ศ. 2394 และ Froebel ก็ถึงแก่กรรมลงด้วยความขมขื่นผิดหวังในปีต่อมา

กล่าวได้ว่า การเผยแพร่การสอนลัทธิอนุบาลของ Froebel นี้ เป็นการเริ่มต้น

¹O.C. Watson, and Others (Comps.) Longman English Larousse. (Great Britain: Hazell Watson and Viney Ltd., 1968), p. 446.

²นางฉวีวรรณ สุมาวงศ์ และคนอื่น ๆ. ระเบียบวิธีสอนทั่วไป เอกสารประกอบการเรียน วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (พระนคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2515), หน้า 91.

ที่ก้าวหน้าล้ำสมัย ยังไม่ถึงกาลสมัยที่จะมีผู้เข้าใจอย่างแท้จริง การศึกษานูบาลจึงได้ปิดฉากลงอย่างน่าเสียดายยิ่ง

โลกเราต้องใช้เวลาชดเชยอยู่อีกเกือบ 100 ปี Dr. Maria Montessori (พ.ศ. 2413-2495)¹ แพทย์และนักจิตวิทยาชาวอิตาลี จึงได้รื้อฟื้นกิจการอนุบาลขึ้นมาดำเนินการใหม่ โดยแก้ไขปรับปรุงวิธีการของ Froebel เสียบ้าง

Montessori มีความเห็นแย้งในหลักการของ Froebel ในเรื่องการจัดชั้นและการสอนเป็นระเบียบตายตัว แต่เขาให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อแสวงหาความรู้ โดยปล่อยให้เด็กมีประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง และด้วยความสมัครใจ โดยถือตามความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือ individual differences เป็นแนวทางปฏิบัติกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของเด็ก ใครอยากจะเล่นอะไรก็ได้โดยครูคอยควบคุมและแนะนำ²

หลักการของ Froebel และ Montessori แย่งกันบ้างในข้อปลีกย่อย แต่โดยหลักใหญ่แล้วสอดคล้องกัน จึงนำมาผสมผสานกันได้เป็นอย่างดี เพราะทั้งสองหลักนี้เน้นการเตรียมความพร้อมของเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็ก ไม่เกณฑ์ให้เด็กต้องเรียนหนังสือโดยตรง ดังที่โรงเรียนอนุบาลของไทยเราส่วนมากยังนิยมปฏิบัติกันอยู่

เมื่อราว 7 ปีมานี้ ผู้วิจัยเคยได้ทราบข่าวจากนางสมใจ พิทยชัยเมธา อาจารย์ในวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ซึ่งกลับจากไปศึกษาวิธีการอนุบาล ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เล่าว่า ได้มีผู้คิดระบบการสอนอนุบาลแบบใหม่ขึ้น ณ ประเทศสวีเดน โดยได้ทำการค้นคว้าทดลองวิธีสอนอยู่เป็นเวลาถึง 15 ปี และได้ประดิษฐ์อุปกรณ์การสอนขึ้นหนึ่งชุด และได้้นำออกเผยแพร่แล้ว แต่วิธีการนั้นก็ยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายและยังไม่มีผู้รับรองเป็นสากล

¹ O.C. Watson, and Others (Comps.) op.cit., p.756.

² นางฉวีฉวี สุมาวงศ์ และคนอื่น ๆ. เรื่องเดิม, หน้า 92.

ผู้คิดวิธีการอนุบาลอย่างใหม่คือ Dr. Urine ในขณะที่ผู้วิจัยไต้หวันชาว
Dr. Urine ยังมีชีวิตอยู่แต่ก็อายุใกล้ 80 ปีแล้ว

ผู้ให้ข่าวนี้อย่างไรก็ตามแต่ทว่าลครายการและภาพอุปกรณ์การสอนอนุบาลของ
Dr. Urine มาให้ดูด้วย โดยที่ผู้วิจัยมีอาชีพในการผลิตอุปกรณ์การสอนอนุบาลอยู่แล้ว
จึงยินดีและสนใจเป็นพิเศษในข่าวสารความเคลื่อนไหวความก้าวหน้าในวงการอนุบาลเช่น
นี้ และประสงค์จะได้ตำราเอกสารวิธีการสอนและอุปกรณ์การสอนของ Dr. Urine
มาพิจารณาการศึกษา แต่หาเสียดยิ่งเอกสารที่ได้มานั้น ไม่มีสถานที่อยู่ที่จะติดต่อกับ
Dr. Urine ได้

โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนอนุบาลในปัจจุบันนี้ จึงยังดำเนินการสอนโดยยึดตามหลัก
การและวิธีการของ Froebel หรือ Montessori อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่โรงเรียน
อนุบาลส่วนมากมักจะใช้ ทั้งวิธีการและอุปกรณ์การสอนของทั้ง 2 ระบบนั้นผสมผสานกัน

สำหรับความเป็นมาของโรงเรียนอนุบาลในประเทศไทยนั้น มีหลักฐานเกี่ยวกับการ
การศึกษาอนุบาลเก่าที่สุดเท่าที่ค้นได้ก็คือ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พระพุทธศักราช
2461¹ ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2461 (ปลายรัชสมัยของพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และในสมัยที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นเสนาบดีว่า
การกระทรวงธรรมการ) นับเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับแรกของประเทศไทย
ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนอนุบาลพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้บัญญัติไว้ดังนี้

ลักษณะที่ 4 โรงเรียนอนุบาล

มาตรา 27 โรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียนที่ประสงค์มุ่งเอาการเลี้ยงดูเด็ก
อ่อน ๆ เป็นใหญ่ และสอนเด็กให้รู้หนังสือเขียนนับไปพลางในระหว่างเวลานั้นด้วย

¹ราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 (เล่มที่ 35 วันที่
9 มิถุนายน 2516), หน้า 110.

ในโรงเรียนเช่นนี้ ครูอนุบาลโรงเรียนไม่ควรมีประกาศนียบัตรอย่างไรก็
ควรเป็นได้¹

จากเอกสารที่ปรากฏนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า แม้มักการศึกษาของไทยในสมัย
นั้น (อย่างน้อยก็ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับดังกล่าวมาแล้ว)
จะเคยรู้เรื่องราวจะเคยเห็นโรงเรียนอนุบาลในต่างประเทศที่ดำเนินการสอนตามหลักของ
โพรเบลหรือมอนเตสซอรีมาบ้างแล้วก็ตาม แต่คงมีทันได้เข้าใจได้ศึกษาลึกซึ้ง ดังนั้น
พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2461 ที่โคตรราชัน จึงได้กำหนดแนวทางและความ
มุ่งหมายของโรงเรียนอนุบาลไว้เพียงนั้น ทั้งเห็นได้ว่ายังเน้นในเรื่องอ่านเขียนเรียนเลข
เป็นสำคัญอยู่ด้วย นักการศึกษาสมัยนั้นคงจะให้ความสำคัญการศึกษาอนุบาลน้อยเสียจริง ๆ
จะเห็นได้จากกรณีที่บัญญัติไว้ว่า "ครูอนุบาลโรงเรียนไม่ควรมีประกาศนียบัตรอย่างไรก็ควร
เป็นได้"

ดังที่กล่าวแล้วว่า โรงเรียนอนุบาลมุ่งสอนอ่านเขียนเรียนเลข ดังนั้นครูอนุบาล
คงจะเพียงอ่านออกเขียนได้คิดเลขไต่บ้าง ไม่ต้องมีวุฒิใด ๆ เลย แม้แต่ประกาศนียบัตร
ประถมศึกษาตอนต้น (พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับนี้ถูกเลิกไป เมื่อประกาศใช้พระราช
บัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับปี พ.ศ.2479 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2482, 2483, 2488
และที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2497)

ในขณะนั้นปรากฏว่ามีโรงเรียนที่เปิดสอนแผนกอนุบาลอยู่แล้วหลายโรง เช่น
โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย และโรงเรียนราชินี เป็นต้น แต่มิได้
มีหลักฐานปรากฏชัดว่าโรงเรียนใดเริ่มเปิดขึ้นก่อน คงกล่าวได้แต่เพียง 3 โรงเรียนดังกล่าว
เป็นโรงเรียนรุ่นแรก ที่เปิดการสอนในระดับอนุบาล เฉพาะการเปิดแผนกอนุบาลของโรงเรียน
ราชินีนั้น นายเสถียร สุกโสมณ² ได้กล่าวไว้ว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

² นายเสถียร สุกโสมณ, ประวัติการโรงเรียนราษฎร์ในเมืองไทย (พระนคร:สมาคม
ครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 88.

ถึง พ.ศ. 2466 ม.จ.หญิงพิจิตรจิราภา เทวกุล ได้ทรงตั้งแผนกอนุบาลขึ้น
อีกแผนกหนึ่ง โดยทรงปรับปรุงวิธีสอนและการอบรมขึ้นใหม่ด้วยพระองค์เอง
ยึดแนวของโฟรเบล และ มอนเตสซอรี เป็นหลัก มุ่งสอนให้เด็กช่วยตัวเองได้
และมีการสอนพจนานุกรมภาษาไทย ทั้งนี้เพื่อเพาะนิสัยเด็กให้นิยมในศิลปะ
ประจำชาติของเรา ละครุภัณฑ์เล็กของโรงเรียนราชินีแผนกอนุบาลนี้ ได้เคย
ออกแสดงในงานต่าง ๆ หลายครั้ง ได้รับความนิยมชมเชยเป็นอันมาก ทั้งชาว
ไทยและชาวต่างประเทศ...

แต่จากการสัมภาษณ์ พล.ต.ต. ม.ล.มานิจ ชุมสาย¹ ได้ทราบว่าท่านได้เคยไป
เยี่ยมชมแผนกอนุบาลของโรงเรียนทั้ง 3 ดังกล่าวนั้นแล้ว ท่านมีความเห็นว่า " แม้ผู้ดำเนินการ
จะมีความตั้งใจจะให้ เป็นโรงเรียนอนุบาลตามแนวของโฟรเบลและมอนเตสซอรีก็ตาม
แต่ในทางปฏิบัติยังขาดวิธีการและการใช้เครื่องมืออุปกรณ์การสอนอันจำเป็น จึงยังไม่ถึงลักษณะ
ที่จะเป็นโรงเรียนอนุบาลโดยสมบูรณ์ได้..."

ส่วนโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลนั้น กระทรวงธรรมการได้เคยปรึกษาหารือกัน
มาช้านานแล้ว แต่ยังไม่เป็นที่ตกลงกันได้ เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ เพราะโรงเรียน
อนุบาลต้องลงทุนขึ้นต้นมากและมีค่าใช้จ่ายประจำสูงกว่าโรงเรียนประถม จึงยังมิได้ดำเนินการ

เพื่อเตรียมการในเรื่องนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่งคือ
"กรรมการจัดโครงการโรงเรียนอนุบาลของกระทรวง" จำนวน 3 ท่านคือ

1. นายนาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา (ถึงแก่กรรมแล้ว)
2. ม.ล.มานิจ ชุมสาย
3. นาง จ่านง เมืองแมน (นางพิศพาทพิทยเพท)

กรรมการชุดนี้ได้ประชุมปรึกษาและเตรียมโครงการไว้เท่านั้น

¹สัมภาษณ์ พล.ต.ต. ม.ล.มานิจ ชุมสาย, 7 เมษายน 2517.

ในปี พ.ศ. 2480 กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งนาง จิตรา รักตะกนิษฐ (นางจิตรา ทองแถม) ไปศึกษาและดูงานอนุบาล ณ ประเทศญี่ปุ่น 6 เดือน ปี พ.ศ. 2481 นางสาว สมถวิล สวดยส์อาจ (นางสมถวิล สังขะทรัพย์) ได้ลาไปศึกษาการอนุบาล ณ ประเทศญี่ปุ่น (สิงหาคม 2481- เมษายน 2484) โดยได้รับเงินเดือนจากกระทรวงฯ และในปี พ.ศ. 2482 กระทรวงศึกษาธิการก็ได้คัดเลือกครูส่งไปศึกษาการอนุบาล ณ ประเทศญี่ปุ่นอีก 3 คน คือ นางสาว สวัสดิ์ วรรณโกวิท นางสาว เอื้อนทิพย์ วิณิชยกุล (นางเอื้อนทิพย์ เปรมโยธิน) และนางสาว เบญจมา ทุงกะสิริ (นาง เบญจมา แสงมะลิ) เพื่อจะเป็นครูอนุบาล¹

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้รับเงินบริจาคจากมรดกของนางสาว ละออ หลิมแข่งไธ้ กระทรวงจึงได้ใช้เงินส่วนนี้สร้างโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศขึ้น และเปิดสอนเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2483 ในสังกัดกองฝึกหัดครู โดยมีนางจิตรา รักตะกนิษฐ เป็นครูใหญ่ นับเป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของรัฐบาล และได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนโดยกว้างขวาง

พร้อมกันนั้นกระทรวงศึกษาธิการก็ยังมึนโยบายที่จะเปิดโรงเรียนอนุบาลขึ้นในต่างจังหวัด ทั้งการที่จะขยายชั้นเรียนในโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศก็จำเป็นต้องมีครูอนุบาลพร้อมที่จะปฏิบัติงาน ดังนั้นในปี พ.ศ. 2484 ม.ล.มานิจ ชุมสาย หัวหน้ากองฝึกหัดครู จึงให้โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศเปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประโยคครูประถมแล้ว เข้ารับการอบรมวิชาอนุบาลและปฏิบัติงานอนุบาล นับแต่นั้นมาโดยนางจิตรา รักตะกนิษฐ ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าแผนกอบรมครูอนุบาลอีกตำแหน่งหนึ่ง²

อนึ่ง น่าจะได้บันทึกไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า ยังมีคนไทยที่ได้เคยไปศึกษาเรื่องการอนุบาลโดยตรงคนแรก ๆ ที่น่าจะได้อีกถึงก็คือ นาย นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา และหม่อมหลวงพันธุ์ ศิริวงศ์ ทั้งสองท่านได้ไปศึกษากับ ดร.มาเรีย มอนเตสซอรี ณ ประเทศอิตาลี แต่ท่าน

¹กรมการฝึกหัดครู, "การอนุบาลศึกษาและประวัติการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย", เอกสารนิเทศการศึกษา, ฉบับที่ 81, (ร.พ.วิทยาลัษครุสวนสุนันทา, 2508,) หน้า 103.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 103-104.

มิได้มีบทบาทในวงการอนุบาลมากนัก (ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้วทั้งสองท่าน)

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลนั้น สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของขบวนการเรียนการสอนซึ่งจะขาดเสียมิได้เลย สิ่งนั้นก็ใช่อุปกรณ์การสอน หรืออีกนัยหนึ่งอาจจะเรียกได้ว่า เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง เพราะเด็กอนุบาลย่อมจะไม่มีประสบการณ์ทางด้านการเรียนรู้มาก่อนเลย หนังสือทั้งหลายก็อ่านไม่ออก เขียนก็ยังไม่ได้ คิดเลขก็ยังไม่เป็น ทักษะที่ทำได้เมื่อมาโรงเรียนก็คือ การพูดและการฟัง ซึ่งก็เป็นแค่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น อุปกรณ์การสอนจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเพิ่มพูนพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยครั้งนี้ ได้มุ่งเล็งถึงการใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลเป็นสำคัญ จึงคิดว่าหากจะไต่ถวิลถึงเรื่องราวของการผลิตอุปกรณ์การสอนระดับอนุบาลไว้สักเล็กน้อย ก็คงจะช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อุปกรณ์การสอนอนุบาลนั้น มีทั้งส่วนที่เป็นงานวาดเขียน งานตัดปะและพับกระดาษ ซึ่งงานประเภทนี้ครูอนุบาลทุกคนมักจะทำได้เองอยู่แล้ว แต่สำหรับอุปกรณ์การสอนที่เกี่ยวกับงานช่างไม้นั้น จำเป็นต้องใช้เครื่องจักร เครื่องมือนานาชนิด และทั้งต้องมีความรู้ความชำนาญในงานช่างไม้อยู่ไม่น้อย ดังนั้นอุปกรณ์การสอนประเภททำด้วยไม้ที่ครูอนุบาลจึงไม่สะดวกที่จะทำขึ้นเอง

✓ ความคิดริเริ่มในการผลิตอุปกรณ์การสอนอนุบาลที่ทำด้วยไม้ก็อาจกล่าวได้ว่า ม.ล.มานิจ ชุมสาย เป็นผู้ริเริ่มทำขึ้นเป็นคนแรกเช่นกัน ในสมัยที่ท่านสำเร็จการศึกษากลับมาจากประเทศอังกฤษใหม่ ๆ ประมาณปี พ.ศ. 2476 ก่อนเปิดโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศเป็นเวลาราว 7 ปี เพราะท่านศึกษามาทางสายวิชาการศึกษา ท่านเลื่อมใสศรัทธาในวิธีการและอุปกรณ์การสอนของไฟรเบด และมอนเตสซอวี่ ท่านจึงศึกษาจากตำราแล้วเขียนแบบจ้างช่างไม้ทำขึ้นไว้เกือบจะครบถ้วนทุกอย่าง รวมทั้งสิ่งที่ท่านได้ออกแบบขึ้นเองด้วย

ในปี พ.ศ. 2478 ม.ล.มานิจ ชุมสาย ได้รับแต่งตั้งให้ขึ้นไปดำรงตำแหน่งข้าหลวง

ตรวจการศึกษาภาคอีสานซึ่งตั้งที่ทำการอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี ท่านก็ได้ขนอุปกรณ์การสอนที่ท่านได้สร้างไว้ขึ้นไป นำไปแสดงเผยแพร่เป็นครั้งแรกที่จังหวัดอุดรธานี

ต่อมาเมื่อท่านย้ายกลับเข้ากรุงเทพฯ เพื่อวางโครงการก่อตั้งกองการฝึกหัดครูและดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองควย ท่านก็ได้พยายามเผยแพร่วิธีการและเครื่องมือของโพรเบลและมอนเตสซอรี โดยการบรรยายตามโรงเรียนฝึกหัดครูและเขียนบทความลงในวารสารวิทยจารย์

เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาอนุบาลและอุปกรณ์การสอนดังกล่าวนั้น ม.ล.มานิจ ชุมสาย ได้เปิดเผยความจริงใจว่า แม้ท่านจะเลื่อมใสในวิธีการสอนอนุบาล แต่ด้วยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ท่านจึงยังไม่มีความคิดในเรื่องที่จะเปิดโรงเรียนอนุบาลในขณะนั้นเลย การที่ท่านสร้างสมและเผยแพร่วิธีการสอนอนุบาลนั้น ด้วยมีความรู้สึกอยู่ว่า วิธีการเรียนการสอนในชั้นประถมต้น ๆ ของเรานั้น เป็นวิธีการสอนที่แห้งแล้งน่าเบื่อหน่ายสำหรับเด็ก การเผยแพร่ของท่านมีจุดมุ่งหมายที่จะชี้ชวนให้ครูผู้สอน นำความคิดและหลักการเหล่านี้ไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในชั้นประถมต้นเป็นสำคัญ

ต่อมาจนเมื่อกระทรวงศึกษาธิการพร้อมที่จะดำเนินการ เปิดโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศและที่อื่น ๆ ตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กล่าวมาแล้ว ม.ล.มานิจ ชุมสาย ในฐานะหัวหน้ากองฝึกหัดครู ท่านก็ได้เป็นหัวแรงสำคัญในเรื่องนี้

ในคราวที่ ม.ล.มานิจ ชุมสาย ได้รับแต่งตั้งให้เข้าร่วมในคณะทูตพิเศษชุดที่ 3 เพื่อเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับบรรดาประเทศในเครือจักรภพในภาคพื้นเอเชีย ในระหว่างวันที่ 23 กันยายน ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 โดยมีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์เป็นหัวหน้าคณะ (เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะยাত্রาเข้าสู่ประเทศไทย) นั้น ม.ล.มานิจ ชุมสาย ก็ได้ถือโอกาสรวบรวมอุปกรณ์การสอนอนุบาลจากประเทศออสเตรเลีย นำเข้ามาเพื่อเป็นตัวอย่าง ๆ มากมาย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ม.ล.มานิจ ชุมสาย จึงได้เปิดแผนกผลิตผลิตเครื่องเล่นอนุบาลขึ้น สังกัดโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ โดยบรรจุครูช่างไม้ 5 คนเข้าประจำการ

และคิดแปลงศาลาวิมำนาในบริเวณวังสวนสุนันทาเป็นโรงงานขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อซ่อมแซมอุปกรณ์การสอนและครุภัณฑ์ของโรงเรียน และเพื่อผลิตอุปกรณ์การสอนสำหรับโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศและโรงเรียนอนุบาลของกระทรวงที่ได้เปิดขึ้นแล้วในบางจังหวัด

ในปี พ.ศ. 2487 ระเบิดที่กรุงเทพมหานครโจมตีทางอากาศโดยฝ่ายสัมพันธมิตร ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 หน่วยผลิตเครื่องเล่นอนุบาลในบริเวณวังสวนสุนันทาถูกทิ้งระเบิด หน่วยงานนี้จึงโดยย้ายมาอาศัยอยู่ในอาคารส่วนหนึ่งของโรงเรียนฝึกหัดครูจันทรเกษมวิมำนาหลังกระทรวงศึกษาธิการเป็นที่ทำงาน ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคุรุสภาในปัจจุบันนี้

ม.ล.มานิจ ชุมสาย ยังได้เปิดเผยให้ทราบอีกว่า การที่งานเปิดโรงเรียนอนุบาล เปิดการฝึกหัดครูอนุบาล คำเนินมาไ้ทราบวันด้วยคตินั้นท่านได้ยืนยันว่าควรจะเป็นเกียรติแก่ พล.ตรี ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น ในฐานะที่ได้ให้ความสนใจและสนับสนุนเป็นอย่างดี ทั้งในการดำเนินงานและงบประมาณ

หมายเหตุ เรื่องเกี่ยวกับกิจการอนุบาล การฝึกหัดครูอนุบาลและเครื่องเล่นอนุบาลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

1. ม.ล.มานิจ ชุมสาย (หัวหน้ากองฝึกหัดครูในสมัยนั้น)
2. นางสมถวิล สังข์ทรัพย์ (ครูใหญ่คนที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ, อดีตนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย เจ้าของโรงเรียนอนุบาลสมถวิลพระโขนง)
3. นางเบญจา แสงมะลิ (อาจารย์ชั้นพิเศษหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ และการฝึกหัดครูอนุบาล อดีตนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย)
4. นางบุญเรือน ไชยเศรษฐ (ศึกษานิเทศก์เอก กรมสามัญศึกษา อดีตหัวหน้าแผนกการศึกษาอนุบาล กรมสามัญศึกษา และนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย คนปัจจุบัน)
5. นางบรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ณ ออยุธยา (นักเรียนฝึกหัดครูอนุบาลรุ่นที่ 1 (2484) เจ้าของโรงเรียนสวนเด็ก และอุปนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย)
6. นายสุรินทร์ บรรจงศิลป์ (ข้าราชการกรมวิชาการ ผู้หนึ่งในจำนวน 5 คน ของครูช่างไม้แผนกผลิตเครื่องเล่นอนุบาลที่บรรจุรุ่นแรก ในปี พ.ศ. 2486)

(ประวัติต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และบันทึกเก็บไว้แต่ปี พ.ศ. 2511 ครั้งหนึ่งแล้ว และได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกทั้ง 6 ท่าน ในระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2517)

โดยที่ ม.ล.มานิจ ชุมสาย เป็นผู้บุกเบิกและเป็นหัวแรงที่สำคัญที่สุด ทั้งในเรื่อง การเปิดโรงเรียนอนุบาล เปิดการฝึกหัดครูอนุบาล การผลิตเครื่องเล่นอนุบาล ดังโลกกล่าวมาแล้ว ดังนั้นในวงการอนุบาลจึงได้ยกย่องกันว่าท่านเป็นปรมาจารย์ผู้ให้กำเนิดการศึกษาอนุบาลของเมืองไทย

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2495 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการได้ก่อตั้ง กรมวิชาการขึ้น โดยมีหลวงกรีฑิวิทย์โยธิน เป็นอธิบดี หน่วยผลิตเครื่องเล่นอนุบาลจึงถูกโอน เขารวมอยู่ในโรงงานอุปกรณ์การศึกษา (นายประสิทธิ์ ฉายแก้วโปรง เป็นผู้จัดการ) แผนก อุปกรณ์การศึกษา (นายบง อิงคเวช เป็นหัวหน้าแผนก) กองอุปกรณ์การศึกษา (นายสิงห์โต ปุกกะหุต เป็นหัวหน้ากอง) เพื่อผลิตเครื่องเล่นอนุบาลต่อมา

ประมาณปี พ.ศ.2498 (ภายหลังจากเหตุการณ์เรื่องการสอนแบบเมสสิก ซึ่งหลวงกรีฑิวิทย์โยธิน เป็นเจ้าของเรื่อง) หลวงกรีฑิวิทย์โยธิน อธิบดีกรมวิชาการลาออกจากราชการ (เมื่อลาออกจากราชการแล้วท่านได้รับเชิญจากรัฐบาลเยอรมันให้ไปเป็นอาจารย์สอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยฮัมบวร์ก และ ท่านได้ถึงแก่กรรม ณ ที่นั่นในเวลาต่อมา)

นายจรูญ วงศ์ยัตต์ (ปลัดกระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน) เข้าดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมวิชาการ สืบต่อจากหลวงกรีฑิวิทย์โยธิน นโยบายการผลิตอุปกรณ์การสอนของโรงงาน อุปกรณ์การศึกษาแต่เดิมได้เปลี่ยนแปลงไป หันไปสนใจผลิตอุปกรณ์การสอนทางวิชาวิทยาศาสตร์ เลิกผลิตของเล่นอนุบาลนับแต่นั้นมา

ต่อมากรมวิชาการปรับปรุงส่วนราชการ และตั้งศูนย์วัสดุการศึกษาขึ้น โรงงาน อุปกรณ์การศึกษาจึงได้สลายตัวไปโดยปริยาย

ตามพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ครั้งหลังสุด เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2515 ศูนย์วัสดุการศึกษาของกรมวิชาการได้ยุบเลิกไปโดยโอน งานมาขึ้นกับหน่วยงานใหม่คือ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมวิชาการ โดยมี ม.ล.จินตนา นพวงศ์ (ข้าราชการชั้นพิเศษ) เป็นผู้อำนวยการ นอกจากหน่วยงานใหม่ ๆ ที่ได้ตั้งขึ้นแล้ว ศูนย์แห่งนี้ยังได้รวบรวมหน่วยงานทางโสตทัศนศึกษาที่แยกกันอยู่หลายสังกัด เช่น งานวิทยุ

กระจายเสียงและงานเอกสารวารสาร (จากกองการเผยแพร่ สำนักงานปลัดกระทรวง) งานหน่วยโสตทัศนศึกษา (จากกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา) และงานของศูนย์วัสดุการศึกษาของกรมวิชาการแต่เดิม เพื่อมารวมอยู่ในสังกัดเดียวกัน

ส่วนงานผลิตอุปกรณ์การสอนอนุบาลของเอกชนนั้น ผู้เริ่มทำขึ้นเป็นรายแรกคือ นาย บุญธรรม บุญยสุตาตะ (ถึงแก่กรรมไปแล้ว) โดยใช้ชื่อการค้าว่า "บริษัทศรีมัททอง" ตั้งอยู่ที่ถนนบ้านตะนาวเมืองวัดมหารวดพาราม เพื่อผลิตเครื่องเล่นอนุบาล เช่น ม้าโยก อุปกรณ์สอนอ่าน อุปกรณ์สอนเลข และของเล่นเด็กประเภทรถลากต่าง ๆ บริษัทศรีมัททอง เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2495 และเลิกกิจการไปใน พ.ศ. 2503

ในปี พ.ศ. 2497 ผู้วิจัย (ซึ่งในขณะนั้นมีอาชีพเป็นนายความมาแล้ว 10 ปี) หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการผลิตอุปกรณ์การสอนอนุบาล จึงเลิกอาชีพนายความ มาดำเนินการผลิตจำหน่ายอุปกรณ์การสอนอนุบาล และของเล่นเพื่อการศึกษาสำหรับเด็ก ในนามร้าน "พิมพ์ชัยศึกษากรณ" ตั้งอยู่เลขที่ 82 ถนนประชาธิปไตย กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2497 ปรากฏว่าอุปกรณ์การสอนและของเล่นที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นได้รับความสนใจจากโรงเรียนพอประมาณ แต่เนื่องจากผู้วิจัยได้เกิดความรู้สึกว่ามี ความผูกพันกับงานด้านนี้มาก จึงได้พยายามศึกษาค้นคว้า หาทางปรับปรุงกิจการให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อสนองความต้องการของโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ ตลอดจนผู้ปกครองทั้งหลาย และผลงานของพิมพ์ชัยศึกษากรณ ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้

เพื่อช่วยให้การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับอนุบาลแจ่มชัดยิ่งขึ้น เราควรจะได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์และแนวนโยบายทั่วไปของรัฐบาลที่ไต่ถามไว้เสียก่อน สำหรับโรงเรียนอนุบาลทั้งของรัฐและของราษฎร์ ตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2516 - 2519) รัฐบาลได้กำหนดวัตถุประสงค์และแนวนโยบายทั่วไปของแผนการพัฒนาไว้ดังนี้

การที่ประเทศจะสามารถพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้ได้ผลสมความมุ่งหมายนั้น ย่อมจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ทรัพยากรด้านการเงินและทรัพยากรมนุษย์ ประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการเงินค่อนข้างจำกัด ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการใช้ทรัพยากร

มนุษย์ให้เต็มที่ อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาประเทศไทยจะสำเร็จลุล่วงไปได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นสำคัญโดยจำเป็นต้องสร้างคนที่มีความรู้และมีทักษะในการประกอบกรงาน ในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ และการที่จะได้กำลังคนที่มีความรู้และมีทักษะตามความต้องการดังกล่าว ย่อมต้องอาศัยระบบการศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพและคุณภาพทุกระดับชั้น

แผนการพัฒนาระบบการศึกษาระยะที่สาม ซึ่งได้จัดทำขึ้นโดยอาศัยแนวคิดของแผนพัฒนาระยะที่หนึ่งและสอง นอกจากพยายามหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ แล้ว ยังได้เน้นหนักในด้านการเตรียมประเทศชาติให้พร้อมที่จะย่างเข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการแก้ปัญหาคัดคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังอีกด้วย...¹

แผนการพัฒนาระบบการศึกษาระยะที่ 3 นี้ เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2514

เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ที่เรียกแผนพัฒนาระบบการศึกษาระยะที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์เผยแพร่นี้เป็นหนังสือขนาด 8 หน้ายก มีความยาวถึง 804 หน้า ใ้กล่าวไว้โดยละเอียดถึงสภาพปัจจุบันและปัญหา วัตถุประสงค์ นโยบาย และแนวทางดำเนินงาน เป้าหมายการพัฒนาระบบการศึกษา สารสำคัญของการดำเนินงาน ประมาณการค่าใช้จ่าย ความคาดหมายในอนาคต และการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

ในบทที่กล่าวถึงสาระสำคัญของการดำเนินงาน ส่วนที่เกี่ยวกับนุบาลศึกษา แผนการที่กำหนดไว้ดังนี้

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาระบบการศึกษาระยะที่ 3, 2515-2519 (พระนคร: โรงพิมพ์ศาสนา, กรมการศาสนา, 2515), หน้า 718.

การพัฒนาการศึกษา¹

งานดำเนินการศึกษาอนุบาล ของกรมสามัญศึกษามุ่งจัดการศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่าง ให้แก่เอกชนและหน่วยงานอื่นไปจัดทำ ดังนั้นจึงเน้นในด้านปรับปรุงคุณภาพของ โรงเรียนอนุบาลเป็นสำคัญ และมีการเปิดโรงเรียนในอำเภอใหญ่ ๆ ที่มีความเจริญ ทางเศรษฐกิจและประชาชนหนาแน่น ตลอดจนมีการขยายชั้นประถมศึกษาในโรงเรียน อนุบาลเพิ่มขึ้น ซึ่งในระยะของแผนนี้ คาดว่าจะรับนักเรียนเพิ่มขึ้นประมาณ 17,420คน เปิดโรงเรียนใหม่ 8 โรงเรียน ใช้งบประมาณดำเนินการทั้งสิ้น 333,200,000บาท

แต่เดิมมาโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญทุกโรงเรียนมีชั้นประถมด้วยถึงชั้นประถมศึกษา 4 และมีนโยบายที่จะตั้งเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชนเพื่อไปจัดทำเอง แต่ตามแผนพัฒนาฉบับนี้แสดงว่า มีนโยบายจะเปิดโรงเรียนอนุบาลตามอำเภอใหญ่ รวมทั้งจะขยายชั้นเรียนเหนือชั้นประถมศึกษา 4 ไปอีกด้วย และในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษา ได้ขยายชั้นเรียนถึงชั้นประถมศึกษา 7 อยู่แล้ว 3 โรงเรียน

นอกจากนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ ยังมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนุบาลอยู่โดยตรง อีกหนึ่งโครงการ โดยที่โรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษาทุกโรงเรียน มีระดับชั้นประถมรวมอยู่ด้วย โครงการนี้จึงมีรายการที่เกี่ยวข้องกับชั้นประถมรวมอยู่ด้วยดังนี้²

ชื่องาน / โครงการ งานดำเนินการศึกษาอนุบาล

เลขรหัส 0903-20

หน่วยงานที่รับผิดชอบ กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา

¹กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า 87.

²กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า 320-323.

รายการย่อ

งานดำเนินโครงการศึกษาอนุบาลเป็นงานต่อเนื่องที่ได้ทำมาก่อนแล้วโดยมุ่งที่จะจัดตั้งโรงเรียนให้ครบทุกจังหวัดและในอำเภอบางอำเภอที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและความต้องการทางสังคม และมุ่งที่จะจัดการศึกษาในค่านนี้เพื่อเป็นตัวอย่างให้เอกชนได้ดำเนินจัดทำให้แพร่หลายต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล และเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อในชั้นประถมศึกษา

2.2 มุ่งจัดการศึกษาอนุบาลเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เยาวชนในด้านการจัดโรงเรียน วิธีสอน การจัดทำอุปกรณ์การสอนและอื่น ๆ

2.3 ปรับปรุง ส่งเสริมโรงเรียนอนุบาลที่มีอยู่แล้วและขยายโรงเรียนใหม่เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ให้ครบทุกจังหวัดและในอำเภอใหญ่ ๆ ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีประชาชนหนาแน่น

3. เป้าหมายในการดำเนินงาน

3.1 คำนปริมาณ ขยายปริมาณนักเรียนและครูในโรงเรียนอนุบาลทั่วประเทศในแต่ละปีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1

แสดงระดับการศึกษา จำนวนครูแยกตามวุฒิ, ชั้น, และจำนวนลูกจ้าง

รายการ	2515	2516	2517	2518	2519
ระดับการศึกษา					
ชั้นอนุบาลปีที่ 1	10,120	10,390	11,200	11,080	12,900
ชั้นอนุบาลปีที่ 2	9,630	10,010	10,200	11,020	11,000
รวมนักเรียนอนุบาล	19,800	20,400	21,400	22,100	23,900

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	2515	2516	2517	2518	2519
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	6,940	7,290	7,852	8,251	8,714
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	4,874	5,480	5,973	6,422	6,885
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	4,100	4,789	5,295	5,478	5,597
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	3,426	3,811	4,200	4,839	5,004
รวมนักเรียนชั้นประถมต้น	19,340	21,370	23,320	25,000	26,210
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7	990	2,070	2,700	3,375	3,960
จำนวนครูแยกตามวุฒิ					
ปริญญาเอก	-	-	-	-	-
ปริญญาโท	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	50	80	120	180	230
ป.กศ.สูงหรือเทียบเท่า	414	462	536	558	645
ป.กศ.หรือเทียบเท่า	478	544	609	669	740
ป.ม.ศ., พ.กศ., พ.ป.	546	576	600	621	641
ห้องเรียน	1,251	1,431	1,681	1,811	2,000
ห้องปฏิบัติการ	-	-	-	-	-
โรงฝึกงาน	-	-	-	-	-
อื่น ๆ ไปรกระบุง	-	-	-	-	-
จำนวนครูแยกตามชั้น					
ชั้นพิเศษ	-	-	-	-	-
ชั้นเอก	10	27	35	50	44
ชั้นโท	234	293	353	408	540
ชั้นตรี	862	946	1,021	1,081	1,131
ชั้นจัตวา	434	489	569	609	659
รวม	1,549	1,748	1,978	2,048	2,290

รายการ	2515	2516	2517	2518	2519
ลูกจ้าง	378	438	498	558	618
1. จำนวนโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของโครงการ	74	74	74	74	74
2. จำนวนโรงเรียนที่เปิดใหม่รวมไว้ในโครงการ	2	2	1	1	2

3.2 คำนวณคุณภาพ

- ปรับปรุงและส่งเสริมโรงเรียนอนุบาลที่จัดตั้งแล้วให้ก้าวหน้าไปควบคู่และมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
- จะขยายชั้นประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในโรงเรียนอนุบาลที่มีความพร้อมในเรื่องอาคารสถานที่
- จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลในอำเภอใหญ่ ๆ ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีพลเมืองหนาแน่น ซึ่งมีความต้องการโรงเรียนประเภทนี้
- จัดทำตัวอย่างชั้นเตรียมอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล
- จัดสร้างอาคารเพิ่มเติมในโรงเรียนเดิม เพื่อรับนักเรียนเพิ่มขึ้น
- จัดสรรอัตราครูและคณาธิการ โรงเรียนให้แก่โรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ

ตามความเหมาะสม

- ร่วมมือกับศึกษานิเทศก์ ดำเนินการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการและวิชาการ เพื่อให้นำไปปฏิบัติงานและนำไปปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

4. การดำเนินงาน

4.1 ปรับปรุงอัตราครูต่อนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล ทั้งชั้นอนุบาลและประถมศึกษาโดยเฉลี่ยตามเกณฑ์ คือ

ครูต่อนักเรียน เท่ากับ 1 ต่อ 30

4.2 ปรับปรุงจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นเรียนให้เหมาะสมโดยถือเกณฑ์

ดังนี้

ชั้นอนุบาล 1 ห้องเรียนต่อ 30 - 35 คน

ชั้นประถมศึกษา 1 ห้องเรียนต่อ 35 - 40 คน

4.3 ปรับปรุงอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในแผนกอนุบาล กองการศึกษาพิเศษ ให้มีเจ้าหน้าที่เพียงพอกับความจำเป็นโดยเพิ่มเจ้าหน้าที่ดังนี้

ประจำแผนก 2 คน

เสมียน 3 คน

4.4 เปิดโรงเรียนอนุบาลเพิ่มเติมใหม่จำนวน 8 โรงเรียน ในจังหวัดต่าง ๆ

คือ

ปี 2515	ที่อำเภอหลังสวน	ชุมพร
	ที่อำเภอหล่มสัก	เพชรบูรณ์
ปี 2516	ที่อำเภอหนองไผ่	เพชรบูรณ์
	ที่อำเภอท่าตะโก	นครสวรรค์
ปี 2517	ที่อำเภอตากดี	ชัยนาท
ปี 2518	ที่อำเภอสุโขทัย	สุโขทัย
ปี 2519	ที่อำเภอบ้านไผ่	ขอนแก่น
	ที่อำเภอหาดใหญ่	สงขลา

5. ค่าใช้จ่าย

งบประมาณการดำเนินงานแต่ละปีมีดังนี้

ปี 2515 35,270,800 บาท

ปี 2516 52,506,600 บาท

ปี 2517 70,561,600 บาท

ปี 2518	81,956,100 บาท
ปี 2519	<u>92,904,900 บาท</u>
รวม	<u>333,200,000 บาท</u>

เมื่อได้ศึกษาพิจารณาแผนพัฒนาการศึกษานี้แล้ว จะเห็นได้ว่ารัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญและมีนโยบายจะสนับสนุนส่งเสริมการศึกษานูบาลอยู่ไม่น้อย ทั้งยังมีนโยบายที่จะขยายลงถึงชั้น เตรียมอนุบาล¹ (Nursary) ด้วย

"เสาเข็มที่มีคุณภาพดี เป็นรากฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับสิ่งก่อสร้าง ทางสถาปัตยกรรมฉันใด การศึกษาในระดับอนุบาลก็เป็นรากแก้วและรากฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการศึกษาในระดับสูงของคนเรานั้น"

จะเห็นได้ว่าการศึกษาระดับอนุบาลเป็นการศึกษาขั้นแรกของคนเรา จึงมีผู้เรียกการศึกษาระดับนี้ว่า การศึกษาก่อนวัยเรียน (Pre-School Education) ด้วยเหตุนี้ทำให้การศึกษอบรมที่ถูกต้องตั้งแต่ในระดับอนุบาลจึงเป็นความสำคัญยิ่งยวด ประสบการณ์ในระยะแรกของชีวิต จะมีผลต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมในภายหน้าเป็นอย่างยิ่ง

เกี่ยวกับเรื่องนี้ Alden H. Blankenship ได้กล่าวไว้ว่า² ขบวนการเจริญเติบโตในระยะ 6 ปีแรกของชีวิตจะเป็นพื้นฐานและเป็นการกำหนดแบบของสุขภาพและการปรับตัวในอนาคต ขบวนการเจริญเติบโตอย่างเป็นระเบียบจะช่วยให้เด็กเติบโตขึ้น เป็นบุคคลที่ประกอบด้วยความสุขภาพที่ดี และมีการปรับตัวที่ดี เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาจะช่วยสร้างให้เด็กมีบุคลิกภาพดีและเป็นบุคคลที่พึ่งปรารถนาในวันหน้า ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานที่อยู่ในวัยประมาณ 3 ขวบครึ่งถึง 5 ขวบครึ่ง เข้ารับการศึกษ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า 322.

² Alden H. Blankenship, John T. Gunning and Josephine B. Walfe, A Kindergarten Guide. (Gary, Indiana : Gary Public School, 1950), p.27.

อบรมเลี้ยงดูในโรงเรียนอนุบาล

โรงเรียนอนุบาลจึงเป็นสิ่งมหัศจรรย์แรกของเด็กต่อ เนื่องจากทางบ้านออกไปเป็นสถานที่ ๆ เด็กจะได้พบปะกับบุคคลแปลกหน้าทั้งครูและเพื่อน นักเรียนจำนวนมาก ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้และปรับตัวเองในแง่มนุษย์สัมพันธ์ เด็กมีโอกาสนิสระที่จะเลือกสำรวจตัวเอง และได้พัฒนาการไปพร้อม ๆ กันทุกคน ทั้งทางกาย สติปัญญาอารมณ์และทางสังคม ตลอดจนได้มีโอกาสฝึกทักษะที่จำเป็นบางประการ อันจะเป็นพื้นฐานของความเจริญเติบโตและงอกงามต่อไปในอนาคต

Goodykoontz และผู้ร่วมงาน ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการวิจัยตอนหนึ่ง¹ เด็กที่เข้าโรงเรียนอนุบาลตั้งแต่ปฐมวัย จะได้เปรียบกว่าเด็กที่เริ่มต้นเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ในเรื่องความพร้อมและทักษะต่าง ๆ นับแต่การเคลื่อนไหวทางร่างกาย ความรับผิดชอบทางสังคม สุขนิสัย ตลอดจนความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ

นักการศึกษาของไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาอนุบาลอยู่มากและเป็นเวลานานพอสมควร เจ้าพระยาบรมมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)² เสนาบดีกระทรวงธรรมการ (พ.ศ. 2458-2469 และ พ.ศ. 2475-2476) ได้เคยดำริไว้ว่า เด็กที่มีอายุ 3 ถึง 7 ปี ควรจะได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถ และมีความเจริญทางกาย ทางใจควบ และควรจัดให้มี Kindergarten สำหรับเด็กที่ก่อนจะมีอายุถึงเกณฑ์บังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา เพื่อให้เด็กเล็ก ๆ ได้รับการอบรมตามประเพณีของประชาคม

ต่อมาแผนการศึกษาชาติ ฉบับ พ.ศ. 2479 ซึ่งประกาศใช้หลังจากเปลี่ยนแปลงการ

¹Hazel M. Lambert, Teaching the Kindergarten Child, (New York : Harcourt, Brace and Company, Inc., 1958), p.29.

²พงศ์อินทร์ สุขขจร, ปิ่นนวล ทศวัฒน์, และสุรินทร์ สรสิริ, วิชาครูตอน 4 ประวัติการศึกษาไทย ประวัติการศึกษากาตตะวันออก (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511),

ปกครองแล้ว ในสมัยพลเรือตรีหลวงสินธุสงครามชัย (สิน กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แผนการศึกษาชาติฉบับดังกล่าวได้จัดชั้นการศึกษาไว้ดังนี้

ลำดับชั้นการศึกษาสามัญ¹

ในชั้นระเบียบการเล่าเรียนสามัญ แบ่งลำดับชั้นเป็น

1. การเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา)
2. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
3. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
4. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา)

โรงเรียนมูลศึกษาเมืองแรกแบ่งเป็น กินเคอคาเตน โรงเรียนบูรพบท โรงเรียน ก.ชนโม อายุภายใน 7 ขวบ

จะเห็นว่า แม้รัฐบาลยังมิได้เปิดโรงเรียนอนุบาล และยังมีได้มีคำว่า "อนุบาล" ใช้ในภาษาไทยก็ตาม แต่ความคิดและหลักการในเรื่องอนุบาลศึกษาก็มีผู้กล่าวถึงและได้รับการบรรจุเข้าไว้ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 นั้นแล้ว

ต่อมาจน พ.ศ. 2483 จึงได้เปิดโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ² สังกัดกรมการฝึกหัดครู ซึ่งนับได้ว่าเป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของรัฐบาล

แต่เดิมก่อนที่จะประกาศแผนการศึกษาฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ก็ตาม รัฐบาลยุคภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ก็มีนโยบายที่จะสร้างโรงเรียนอนุบาล เพียงเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชน โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะพยายามเปิดโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดให้ทั่วประเทศ โดยทยอยเปิดเป็นปี ๆ ไปตามกำลังงบประมาณ หลังจากได้เปิด

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507) หน้า 115.

²พงศ์อินทร สุขขจร, นิมนวล ทศวัฒน์, และสุรินทร์ สรสิริ, เรื่องเดิม หน้า 158.

โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศในกรุงเทพฯ เป็นรายแรกแล้ว ก็ได้เปิดโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา¹ เมื่อ พ.ศ. 2485 นับเป็นโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลในต่างจังหวัดเป็นแห่งแรก และไค้ค่อยทะยอยเปิดเรื่อย ๆ มา จนได้เปิดโรงเรียนอนุบาลยะโสธร² เป็นโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. 2516 สรุปแล้วรัฐบาลได้ใช้เวลาถึง 33 ปี จึงเปิดโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญได้ครบทุกจังหวัด โดยที่บางจังหวัดมีมากกว่า 1 โรงเรียน เช่น จังหวัดพิจิตร มี 2 โรงเรียน (โรงเรียนอนุบาลพิจิตร, และโรงเรียนอนุบาลขามเฒ่า) และกรุงเทพมหานครมี 4 โรงเรียน (โรงเรียนอนุบาลวัดปรีดาภิเษก, โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง, โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์เวช และโรงเรียนอนุบาลสามเสน) จึงรวมโรงเรียนอนุบาล ของแผนกการศึกษาอนุบาล กรมสามัญศึกษาได้ 75 โรงเรียนใน 70 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร³

ด้วยการส่งเสริมเผยแพร่ การศึกษาอนุบาล ตามนโยบายและวิธีดำเนินการ ของรัฐ ด้งกล่าวปรากฏว่ากิจการอนุบาลศึกษาได้รับความนิยมและเป็นความต้องการ ของประชาชน ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจจำนวนนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนอนุบาล ทั้งของรัฐบาลและของเอกชน จึงมีเอกชนเปิดดำเนินการโรงเรียนที่มีระดับชั้นอนุบาลขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งประเภทที่เป็นโรงเรียนอนุบาลล้วน, โรงเรียนอนุบาลถึงชั้นประถมต้น, โรงเรียนอนุบาลถึงชั้นประถมปลาย, โรงเรียนอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, และโรงเรียนอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมจำนวนได้ถึง 1,005 โรงเรียน ด้งปรากฏในรายละเอียดในตารางหน้าต่อไป

¹ แผนกการศึกษาอนุบาล, "สถิติโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษา" (เอกสารพิมพ์อัครสาเนา, 2510).

² สัมภาษณ์ ชมพู่ โปษกบุตร, (หัวหน้าแผนกการศึกษาอนุบาล กองการศึกษาพิเศษ) 20 มีนาคม 2517.

³ แผนกการศึกษาอนุบาล, "สถิติโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษา" (เอกสารพิมพ์อัครสาเนา) 2516.

ตารางที่ 2
จำนวนโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศที่เปิดสอนชั้นอนุบาล

ชั้นเรียนที่เปิดสอน	จำนวนโรงเรียนที่มีชั้นอนุบาล		
	ส่วนกลาง	ส่วนภูมิภาค	รวม
1. ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นอนุบาล 2	250	120	370
2. ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	48	68	116
3. ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7	113	126	239
4. ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษา 3	104	147	251
5. ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษา 5	18	11	29
รวมทั้งสิ้น	533	472	1,005

ที่มา : สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2515

กองทะเบียนและสถิติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

กระทรวงศึกษาธิการ

โดยที่วิทยานิพนธ์จำกัดขอบเขตการศึกษาอนุบาลอยู่ในอาณาบริเวณกรุงเทพมหานครเท่านั้น รายละเอียดที่จะนำมาแสดงต่อไปนี้จึงจะจำกัดให้อยู่ภายในขอบเขตดังกล่าว และเนื่องจาก ร.ร.ที่เปิดสอนชั้นอนุบาลในประเทศไทย พอจะจำแนกได้ถึง 5 ประเภทดังปรากฏในตารางที่ 1 ข้างบนนี้

เพื่อให้เห็นขนาดและปริมาณของจำนวนห้องเรียน ครู และนักเรียน จึงขอแสดงสถิติดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3

จำนวนโรงเรียนราษฎร์อนุบาล, หอเรียน, ครู, นักเรียน, ในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร	จำนวนโรงเรียนอนุบาล			จำนวนหอเรียนชั้นอนุบาล			จำนวนครู	จำนวนนักเรียนชั้นอนุบาล		
	ผสม	ล้วน	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	รวม		ปีที่ 1	ปีที่ 2	รวม
1 พระนคร	13	5	31	31	28	59	68	780	761	1,541
2 บางรัก	18	13	31	69	55	124	138	1,613	1,321	2,934
3 พระโขนง	32	36	68	111	91	202	232	2,638	1,974	4,612
4 บางเขน	31	16	47	91	83	174	221	2,453	2,143	4,596
5 ปทุมวัน	7	11	18	19	16	35	50	527	450	977
6 ยานนาวา	17	23	40	62	48	110	132	1,486	1,249	2,735
7 พญาไท	30	33	63	127	101	228	284	2,924	2,388	5,312
8 คูสิต	32	20	52	89	82	171	175	2,187	1,911	4,098
9 ป้อมปราบ	5	2	7	14	13	27	30	376	331	707
10 สัมพันธวงศ์	-	1	1	1	1	2	2	22	18	40
11 หนองจอก	1	-	1	1	1	2	3	50	25	75
12 มีนบุรี	3	-	3	7	6	13	14	149	131	280
13 ลาดกระบัง	-	1	1	1	1	2	2	21	18	39
14 บางกะปิ	13	17	30	37	30	67	83	978	751	1,729
15 ธนบุรี	16	18	34	52	37	89	107	1,240	808	2,048
16 บางกอกใหญ่	10	6	16	31	18	49	52	493	451	944
17 ภาษีเจริญ	15	6	21	24	18	42	43	590	439	1,029
18 บางกอกน้อย	16	15	31	73	60	133	165	1,972	1,692	3,664
19 คลองสาม	1	-	1	2	1	3	3	52	35	87
20 บางขุนเทียน	7	5	12	16	10	26	25	400	225	625
21 หนองแขม	3	2	5	6	6	12	16	160	140	300
22 ราษฎร์บูรณะ	5	4	9	11	8	19	24	315	213	528
23 คลองสาน	8	16	24	39	29	68	85	928	669	1,597
รวมทั้งสิ้น	283	250	533	914	743	1,657	1,954	22,354	18,143	40,497

หมายเหตุ ตารางที่ 3 ซึ่งแสดงจำนวนโรงเรียนกรุงเทพมหานครที่มีสอนระดับอนุบาล ทั้งระดับอนุบาลมีประถมและมีมัธยมอยู่ด้วย และอนุบาลล้วน จำนวนห้องเรียน จำนวนครู และจำนวนนักเรียนนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้ดูเข้าใจง่ายขึ้น โดยอาศัยข้อมูลจากสถิติการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2515 ของกองทะเบียนและสถิติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

พึงสังเกตว่า จำนวนห้องเรียน จำนวนครู และจำนวนนักเรียนอนุบาลดังกล่าว นั้น เป็นยอดรวมของโรงเรียนอนุบาลทุกประเภท จำนวน 533 โรงเรียน มิได้แยกไว้ตามประเภทของโรงเรียนอนุบาลในตารางที่ 1 ในหน้า 15

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดังนั้นตามสถิติที่ปรากฏว่าในกรุงเทพมหานครมีโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลสวน (ไม่มีระดับชั้นประถม และระดับมัธยมศึกษาปนอยู่ด้วย) เป็นจำนวน 250 โรงเรียนนั้น เพราะสถิติของทางราชการมิได้แยกไว้ จึงมีอาจจะทราบได้ว่าในจำนวนโรงเรียนอนุบาล 250 โรงเรียนดังกล่าวนี้ มีจำนวนห้องเรียน จำนวนครู และจำนวนนักเรียนอยู่เท่าไร

อย่างไรก็ตาม การที่ได้เห็นสถิติโดยรวม ๆ กันเช่นนี้ ก็ย่อมจะเห็นได้ว่าประชาชนนิยมการศึกษาอนุบาลมากขึ้น และนิยมเปิดดำเนินการโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก สมดังความมุ่งหมายของรัฐบาลที่วางไว้

จากแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 3 ทำให้เห็นว่าแนวความคิดนี้ นับเป็นความก้าวหน้า และมีความเหมาะสมกับกาลสมัยยิ่ง เพราะมุ่งจะเตรียมประเทศให้พร้อมที่จะย่างเข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งวิชาการทั้งสองสาขานี้ มักจะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในเกือบจะทุกแขนง แม้แต่ในสายวิชาการศึกษาก็ตาม และในความเป็นจริงในปัจจุบันนี้ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญอย่างใกล้ชิดในวงการต่าง ๆ และนับวันแต่จะทวีความสำคัญยิ่ง ๆ ขึ้น

ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ พอจะสรุปได้ว่า การศึกษาระดับอนุบาลมีความสำคัญยิ่งยวด เพราะเป็นการศึกษาขั้นวางพื้นฐานของการศึกษาทั้งปวง แต่ในขณะเดียวกันการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยทั่วไปจะได้อผลดียิ่งขึ้น หากครูผู้สอนจะได้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และวัสดุอุปกรณ์การสอนเข้ามาช่วย

ดร. ทัชยงค์ พรหมวงศ์ อาจารย์ประจำแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ ได้เคยกล่าวไว้ในข้อเขียนของท่านว่า¹

ระบบการศึกษาในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมประการหนึ่ง คือความล้มเหลวในการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ สามารถเอาตัวรอดและดำรงชีพอยู่ได้

¹ดร. ทัชยงค์ พรหมวงศ์, "คำนำ" เอกสารทางวิชาการเทคโนโลยีทางการศึกษารวบรวมโดยนิสิตปริญญาโท คณะครุศาสตร์ (พิมพ์อัครสาเนาเย็บเล่ม) 2516.

อย่างมีความสุข การศึกษาของไทยมิได้ฝึกฝนเยาวชนให้รู้จักและกล้าแสดงความคิดเห็น คัดสินใจทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้บริหาร (ครูใหญ่) และนักวิชาการ (ครู) ต่างเชื่อว่าการสอนที่ดีนั้นจะต้องถ่ายทอดเนื้อหาให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อถือหลักสูตรเป็นคัมภีร์ โดยมีครูใหญ่เป็นผู้ดูแลและให้ครูน้อยปฏิบัติตาม โดยเคร่งครัด ครูจะกลายเป็นทาสของหลักสูตรนั้น โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง และผู้ตกเป็นเหยื่อคือผู้เรียน ผลลัพธ์คือประชาชนชาวไทยขาดลักษณะที่จำเป็นของตัวเองและประเทศชาติใหม่มีความเป็น "ไท" โดยสมบูรณ์

เมื่อการศึกษาแบบสองมิตติ (บริหารและวิชาการ) ประสบความล้มเหลว ความจำเป็นจะต้องมีมิตติที่สามคือ เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงจำเป็นมากขึ้น บทบาทของเทคโนโลยีทางการศึกษา จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนและปลูกฝังคุณลักษณะอันดีงามของไทย ครูจะสอนน้อยลง นักเรียนจะเรียนมากขึ้นด้วยการใช้วัสดุอุปกรณ์และวิธีการทางเทคโนโลยีตลอดจนสื่อมวลชนทางการศึกษาเข้าช่วย...

ตามพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการครั้งหลังสุด เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ได้เกิดหน่วยงานใหม่ขึ้นหน่วยหนึ่งในสังกัดกรมวิชาการ หน่วยงานนี้มีฐานะเหนือกว่ากอง โดยธรรมดา เพราะมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่มากกว่า และหัวหน้าหน่วยงานมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการกอง (ข้าราชการชั้นพิเศษ) หน่วยงานแห่งใหม่นี้คือ "ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา"

ศูนย์เทคโนโลยีแบ่งสายงานออกเป็น 7 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายธุรการ
2. ฝ่ายเทคนิค
3. ฝ่ายผลิตวัสดุอุปกรณ์
4. ฝ่ายวิทยุเพื่อการศึกษาประชาชน

5. ฝ่ายวิทยุโรงเรียน
6. ฝ่ายโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
7. ฝ่ายเอกสารและวารสาร

การปรับปรุงส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการในครั้ง นี้ ก็ย่อมแสดงให้เห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความตั้งใจที่จะนำเทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรม (Innovation) มาเป็นเครื่องมือปรับปรุงการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การปรับปรุงหน่วยงานราชการของกระทรวงศึกษาธิการครั้งนี้ ย่อมจะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงไปยังวงการศึกษาทุกระดับ

ความหมายของคำ เทคโนโลยีทางการศึกษาก็คือ "ขบวนการที่จะนำเอาวัสดุ อุปกรณ์ แนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้อย่างมีระบบ เพื่อปรับปรุงระบบการเรียน การสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ"¹

ศาสตราจารย์ สำเภา วรวงูร หัวหน้าแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ กล่าวไว้²

นักการศึกษาในปัจจุบันมีความเห็นพ้องต้องกันว่า การเรียนการสอนแบบ เดิมที่เคยปฏิบัติกันมา คือแบบที่ถือเอาตำราเป็นศูนย์กลางการเรียน (Book Center) หรือแบบที่ถือเอาครูเป็นศูนย์กลางการเรียน (Teacher Center) ซึ่งครูจะสอน ตามหลักสูตรตามหนังสือเรียน ผสมควยประสบการณ์ [อาจจะเป็นเมื่อหลายสิบปีก่อน] ของครูเป็นบรรทัดฐานนั้นควรจะหมดไปแล้ว

¹ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และอุทัย บุญประเสริฐ, คำบรรยายวิชา Ed - AV 600 Technology and Contemporary Education, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516

² สำเภา วรวงูร, คำบรรยายวิชา Ed-AV 675 Administration of Instruction Media Program, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516.

การสอนแบบดังกล่าวนั้นไม่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียน แต่มีลักษณะเป็นการนำเอาข้อเท็จจริงเทลาคีให้แกผู้เรียน (Fact Pouring) หรือแบบป้อนอาหารแก่ทารก (Spoon Feeding Method) โดยเด็กมิได้มีโอกาสที่จะคิดพิจารณาด้วยตัวเองเลย และเมื่อจบบทเรียนก็คิดว่านักเรีนแจจจำได้เพียงใด

นักการศึกษาปัจจุบันเห็นกันว่า การเรียนการสอนจะเป็นดังแบบเดิมนี้ต่อไปไม่ได้ เพราะความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงของโลกหลาย ๆ ประการเป็นแรงผลักดัน อาทิ (1) การขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร (Population Explosion) ทำให้เกิดความขาดแคลนครู ต้องเพิ่มจำนวนนักเรียนในชั้นเรียน และใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เข้าช่วย (2) การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางด้านวิชาการใหม่ และมีวิชาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Knowledge Explosion) การสอนโดยวิธีการดั้งเดิมจึงไม่เป็นการเพียงพอและทันกาลเวลา ปัจจุบันจึงเน้นการเรียนโดยตัวเด็กและสอนโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในอนาคด้วย (3) การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางจิตวิทยา (Psychology Explosion) ซึ่งนักศึกษานำมาปรับปรุงการเรียนการสอน (4) การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี (Technology Explosion) ทั้งประเภทดาราและวัสดุเครื่องมือใหม่ ๆ

ดร. วิทยุ โสธร แผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ ได้กล่าวไว้ในเรื่องการบริหารทางวิชาการนั้น ผู้บริหารการศึกษาคควมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน ตารางสอน อุปกรณ์การสอน แบบเรียน ห้องสมุด และการสอนต่าง ๆ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนได้กล่าวไว้ดังนี้¹

¹ วิทยุ โสธร, หลักบริหารการศึกษา, (พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2514)

โรงเรียนในปัจจุบันนี้มีหน้าที่ซึ่งจะต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือ การเลือกและหาอุปกรณ์การศึกษามาให้ครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียน การสอน การเลือกใช้อุปกรณ์การศึกษาในปัจจุบันกลายเป็นศาสตร์ชนิดหนึ่ง เรียกว่า โสตทัศนศึกษา (Audiovisual Education) อุปกรณ์การศึกษา หมายถึงวัสดุทุกชนิดที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ...

ในวงการโสตทัศนศึกษาลงความเห็นกันว่า การเรียนรู้ของนักเรียนโดย ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความมุ่งหมายโดยแน่นอนเป็นวิธีการที่ดีที่สุด นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยการได้ลงมือทำจริง ๆ หรือได้เห็น ได้ยิน ได้จับถือ ได้คิด ได้พูดอย่างจริง ๆ ที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง (Direct and Purposeful Experience) เป็นการเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุด

ส่วนการเรียนรู้โดยได้ฟังคำบรรยายด้วยวาจาของครูเพียงอย่างเดียว เป็นการเรียนรู้ที่ได้ผลน้อยที่สุด...

เหตุที่ผู้วิจัยเลือกหัวข้อ "การใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร" ขึ้นเพื่อวิจัยในครั้งนี้ก็เพราะผู้วิจัยได้ประกอบอาชีพเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์การสอนในระดับอนุบาลมาเป็นเวลาย่าง 20 ปีบริบูรณ์ ได้จำใจใกล้ชิดกับ สภาพความเป็นอยู่ของโรงเรียนระดับอนุบาลมามากพอควร ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า

โรงเรียนอนุบาลในสังกัดแผนกการศึกษานูบาล กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษานั้น มีอยู่เพียง 75 โรงเรียน และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการอุดหนุนส่งเสริมเป็นอย่างดี ด้วยรัฐบาลมีนโยบายมุ่งจัดเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชนในด้านการจัดโรงเรียน วิธีสอน และการทำการใช้อุปกรณ์การสอน โรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญ จึงมีข้อได้เปรียบกว่าโรงเรียนอนุบาลของเอกชนโดยทั่วไป หลายประการ อาทิเช่น

1. ครูทุกคนมีวุฒิทางการศึกษา ส่วนมากจะเป็น ป.ป. (อนุบาล) ป.กศ.สูง.

(วิชาเอกอนุบาล) ส่วนน้อยเป็นวุฒิ ป.ศ.ต้น และมีวุฒิ กศ.บ. อยู่กว่า 100 คน ในจำนวนครูทั้งหมด 1,771 คน

2. มีงบประมาณที่จะจัดหาอุปกรณ์การสอนสำเร็จรูปและวัสดุเพื่อผลิตอุปกรณ์อย่างเพียงพอ ทั้งครูที่มีวุฒิทางการศึกษาอนุบาล มีความรู้ความสามารถในการผลิตอุปกรณ์การสอนใช้เองสูงกว่าครูไม่มีวุฒิ

3. กรมสามัญศึกษาได้จัดประชุมอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการและการบริหารโรงเรียนอยู่เสมอ ๆ มีโคซาค ครูในสังกัดจึงมีความตื่นตัวและความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ

4. เสถียรภาพในอาชีพของครูโรงเรียนรัฐบาลแน่นอนมั่นคงกว่าของครูโรงเรียนราษฎร์ ครูยอมจะมีขวัญและกำลังใจในการทำงานดีกว่า

นอกจากผู้วิจัยจะได้ติดต่อเพื่อบริการในเรื่องอุปกรณ์การสอนให้แก่โรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญทุกโรงเรียนติดต่อกันมาเป็นเวลาถึง 20 ปีแล้ว ผู้วิจัยยังได้เคยมีโอกาสไปเยี่ยมชมโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญมาแล้วถึง 53 จังหวัด เป็นจำนวนโรงเรียน 56 โรงเรียน (ในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 75 โรงเรียน) ผู้วิจัยจึงยอมรับถึงฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของโรงเรียนเหล่านั้นเป็นอย่างดี จึงไม่มีความห่วงใยแต่อย่างใด

ส่วนโรงเรียนราษฎร์ที่มีการสอนในระดับอนุบาลนั้น ถ้าจะกล่าวโดยส่วนรวมทั่ว ๆ ไปแล้ว ย่อมจะอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบกว่าโรงเรียนอนุบาล ของกรมสามัญด้วยประการทั้งปวง อย่างน้อยก็ใน 4 ประการที่กล่าวแล้ว ทั้งนี้ยกเว้นโรงเรียนราษฎร์ที่มีฐานะดี ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย

ด้วยแรงจูงใจดังกล่าวผู้วิจัยจึงประสงค์ จะหาข้อมูลให้แน่นอนเกี่ยวกับ ~~ประสิทธิภาพ~~ ^{สภาพ} ในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ของครูโรงเรียนราษฎร์ เพื่อว่าจะเป็นทางที่จะให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาครูโรงเรียนราษฎร์ เหล่านี้ได้มากขึ้น และดีกว่าที่เป็นอยู่

อนึ่ง ตามสถิติโรงเรียนราษฎร์ที่มีการสอนในชั้นอนุบาลทั่วประเทศ ซึ่งมีอยู่ 1,005 โรงเรียน (ตามตารางที่ 1 ในหน้า 15) นั้น เป็นจำนวนมาก เกินกว่าที่จะทำการวิจัยในช่วง

เวลาอันสั้นได้ ผู้วิจัยจึงจำต้องจำกัดวงให้แคบเข้า

ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนราษฎร์ที่สอนชั้นอนุบาลในส่วนภูมิภาคออกเป็นจำนวน 472 โรงเรียน เพราะอยู่ทางไกลและกระจายกันมาก ไม่สะดวกกับการรวบรวมข้อมูล จึงเหลือโรงเรียนราษฎร์ในส่วนกลางที่เปิดสอนชั้นอนุบาลอยู่ 533 โรงเรียน ซึ่งกองทะเบียนสถิติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จำแนกออกเป็น 5 ประเภท โดยถือเอาการเปิดสอนในชั้นอนุบาล ถึงขั้นสูงสุดที่เปิดสอนในโรงเรียนนั้น ๆ เป็นเกณฑ์จำแนกคือ

1.	ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นอนุบาล	2	จำนวน 250 โรงเรียน
2.	ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	4	จำนวน 48 โรงเรียน
3.	ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษา 7	7	จำนวน 113 โรงเรียน
4.	ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษา 3	3	จำนวน 104 โรงเรียน
5.	ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษา 5	5	จำนวน 18 โรงเรียน

ตามประเภทและจำนวนโรงเรียนดังกล่าวนี้ จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่คัดเลือกโรงเรียนในวงการศึกษาอนุบาลมาช้านาน มีความเห็นว่าเกณฑ์จำแนกประเภทซึ่งถือเอาชั้นสูงสุดที่โรงเรียนเปิดสอนอยู่ ดังที่กองทะเบียนและสถิติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจำแนกไว้นั้นอาจจะถือเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นได้อีกว่า โรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับสูงจะมีความพร้อมในทางฐานะด้านวิชาการและด้านเศรษฐกิจเหนือกว่าโรงเรียนที่ไม่มีการสอนในชั้นที่สูงเท่าเทียมกัน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปตามข้อสันนิษฐานนี้ แต่ส่วนน้อยอันเป็นข้อยกเว้นก็ย่อมจะมีอยู่ โรงเรียนบางโรงเรียนที่สอนเฉพาะอนุบาลล้วน แต่ก็ยังเป็นโรงเรียนที่มีความเป็นอยู่และฐานะทางวิชาการและเศรษฐกิจดี เช่น โรงเรียนอนุบาลบ้านเด็กหรือโรงเรียนอนุบาลวิมลทิพย์ โรงเรียนอนุบาลบุคคชร เป็นต้น

เพราะฐานะของโรงเรียนจะมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันดังนี้ ผู้วิจัยจึงขอจำแนกโรงเรียน 533 โรงเรียน อีกชั้นหนึ่งดังนี้

ก. โรงเรียนที่สอนเฉพาะชั้นอนุบาล (อนุบาลล้วน) 250 โรงเรียน

ข. โรงเรียนที่สอนชั้นอนุบาลและสูงกว่าชั้นอนุบาล 283 โรงเรียน

ผู้วิจัยเคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่าในจำนวนโรงเรียนอนุบาลล้วน 250 โรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่ของจำนวนนี้จะเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ที่เปิดสอนชั้นอนุบาล 1 และชั้นอนุบาล 2 เพียงชั้นละ 1 ถึง 2 ห้อง เสียเป็นส่วนมาก

ดังนั้น โรงเรียนประเภทอนุบาลล้วน 250 โรงเรียนนี้เอง ที่ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่จะศึกษา เพื่อทราบสภาพการ ความเป็นอยู่ การดำเนินการสอน และการใช้อุปกรณ์การสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนประเภทนั้นอันเป็นขอบเขตที่แคบเข้ามา ซึ่งพอมิทางที่จะทำการวิจัยให้กว้างขวางและลุ่มลึกลงไปได้ภายในเวลาอันจำกัดเท่าที่มีอยู่ ทั้งเป็นการสอดคล้องกับคำแนะนำของ ศาสตราจารย์ ดร. ประชุมสุข อาชวอำรุง คณบดีคณะครุศาสตร์ ในการบรรยายในวิชาวิจัยทางการศึกษาว่า "การเลือกหัวเรื่องในการวิจัยควรจะเป็นเรื่องที่ยังไม่มีผู้วิจัยมาก่อนเพื่อจะเป็น Original และควรจะเป็นวงแคบ ๆ ตามกำลังทรัพย์ สติปัญญาและเวลาที่มีอยู่ แต่พึงศึกษาและวิจัยให้กว้างขวางและลุ่มลึก จะดีกว่าการวิจัยเรื่องใหญ่ ๆ แต่วิจัยอย่างแคบ ๆ และตื้นเขิน"¹ และโดยเหตุที่การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรในแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา ดังนั้น จุดมุ่งหมายในการวิจัยจึงพุ่งเป้าไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์การสอนโดยตรง ดังได้ตั้งหัวข้อของการวิจัยไว้ว่า "การใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์กรุงเทพมหานคร"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนอนุบาล

¹ประชุมสุข อาชวอำรุง, คำบรรยายวิชา, Ed.R. 610 Fundamental of Behavioral Research, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516.

2. เพื่อศึกษาสภาพการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในการใช้อุปกรณ์การสอนของครู อนุบาลโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความต้องการในเรื่องอุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในแง่ผลดีและผลเสียในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะจำกัดอยู่ภายในขอบเขตดังต่อไปนี้คือ

1. สาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ มุ่งโดยตรงในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ อุปกรณ์การสอนทุกชนิด ของครูในโรงเรียนอนุบาล และการใช้อุปกรณ์สอนนั้นหมายความว่า ความรวมถึงทัศนคติของครูที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอน สภาพความบริบูรณ์พอเพียงหรือขาดแคลนเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน อุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องของการใช้อุปกรณ์การสอน หรือการใช้อุปกรณ์การสอนที่ครูสอนประจำอยู่ ตลอดจนความต้องการของครู เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนทั้งในแง่ความต้องการทางวัสดุ หรือความต้องการในด้านความรู้คำแนะนำ การส่งเสริมสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีอุปกรณ์การสอนใช้อย่างพอเพียงและสะดวก
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มครูผู้ทำการสอนอยู่ในชั้นอนุบาล 1 หรืออนุบาล 2 เป็นประจำ ซึ่งจะเป็นครูใหญ่หรือครูรองก็ตาม มีโคหมายความว่าถึงครูพิเศษ ซึ่งมาทำการสอนเป็นครั้งคราว เช่น ครูขี้บองและคนตรี ครูศิลปะศึกษา ครูพลศึกษาที่เขาสอนเป็นครั้งคราว และมีโคหมายถึงครูในโรงเรียนอนุบาลที่ทำหน้าที่ธุรการ การที่มีโคระบุโดยตรงว่าเป็นครูประจำชั้นนั้น เพราะมีโรงเรียนอนุบาลหลายโรงเรียนที่มีครูจำกัด ครูใหญ่จะต้องทำหน้าที่สอน เป็นครูประจำชั้นไปพร้อมกันด้วย

3. โรงเรียนอนุบาลในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึงโรงเรียนอนุบาลของเอกชน ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล เช่นสมาคมหรือมูลนิธิ หรือวัดก็ตาม โรงเรียนแห่งนั้นเป็นโรงเรียนอนุบาลล้วนที่มีชั้นเรียนที่เหนือกว่านั้นอนุบาล 2 ชั้นไป แต่อาจจะมีนักเรียนในระดับใต้ชั้นอนุบาล ที่เรียกว่าชั้นเตรียมอนุบาล (Nursary) รวมอยู่ด้วยก็ได้ และโรงเรียนแห่งนั้นตั้งอยู่เขตกรุงเทพมหานคร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามทั้งชนิดเลือกตอบและคำถามแบบเปิดให้แสดงความคิดเห็นโดยเสรี และโดยการสัมภาษณ์บุคคลบางคนที่ทำหน้าที่และบทบาทสำคัญในวงการศึกษานูบาล

ความจำกัดของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยครั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก

1. เป็นการวิจัยที่ได้จากการรวบรวมข้อเท็จจริง ความคิดเห็นส่วนตัวของประชากรเป็นข้อมูล ซึ่งไม่มีทางทราบได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง และเป็นความคิดเห็นที่จริงใจเพียงใด จึงอาจจะทำให้ผลวิจัยในครั้งนี้คลาดเคลื่อนไปบ้าง
2. การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยนั้น มักจะไม่มีใครรับตอบกลับคืนมาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และยากแก่การติดตาม
3. แบบสอบถามนี้ได้นำไปส่งไปยังโรงเรียนในช่วงเวลาท้ายของการเปิดเรียนในภาคปลาย ครูอาจมีภาระในการเตรียมวัดประเมินผลการเรียนของเด็กหรือเตรียมการสำหรับปีถัดไป อาจเป็นเหตุให้ลดความสนใจในการที่จะตอบแบบสอบถามดังไปบ้าง
4. ครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ส่วนใหญ่ ไม่มีวุฒิครู แม้ว่าแบบสอบถามจะมีคำชี้แจงและคำอธิบายไว้อย่างละเอียด ครูอาจอ่านไม่เข้าใจและตอบมาไม่ตรงจุดหมายที่ต้องการหรือตอบโดยไม่ครบถ้วนตามรายการในแบบสอบถาม
5. ทะเบียนโรงเรียนที่ได้จากทางราชการไม่สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน แบบสอบถามบางส่วนไปรษณีย์ส่งกลับคืนมา เพราะโรงเรียนนั้นเลิกกิจการ หรือโรงเรียนย้ายสถานที่แล้ว

ขอตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่ใช่เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้น สามารถจะเก็บขอเท็จจริงในเรื่องอุปกรณ์การสอนในโรงเรียนนั้น ๆ ได้ และสามารถจะตรวจสอบความคิดเห็นของครูอนุบาลในเรื่องต่าง ๆ อันเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนได้ จากข้อมูลที่เก็บจากคำตอบในแบบสอบถามซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้ส่งคืนมาเพื่อการวิจัยครั้งนี้

2. ขอเท็จจริงและความคิดเห็นของครูอนุบาลที่เลือกเป็นตัวอย่างประชากรนี้ ผู้วิจัยถือว่าเป็นขอเท็จจริงและความคิดเห็นที่จริงใจและเชื่อถือได้

ประโยชน์และความสำคัญของการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องที่วิจัยนี้มีความสำคัญยิ่งและคาดหมายว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จักอำนวยประโยชน์แก่ผู้มีหน้าที่ภารกิจเกี่ยวกับวงการศึกษาระดับอนุบาลเป็นอเนกประการ อาทิเช่น

1. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ระดับอนุบาล เพื่อพิจารณาเป็นแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริมการใช้อุปกรณ์การสอนให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ระดับอนุบาล ในการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานในอันที่จะเป็นการสนับสนุนส่งเสริมการใช้อุปกรณ์การสอนของครูให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในโรงเรียนราษฎร์ชั้นอนุบาล ในทางส่งเสริมให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของอุปกรณ์การสอนและพยายามใช้ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยราชการและเอกชน ผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องในการผลิตอุปกรณ์การสอนในระดับอนุบาล เพื่อพิจารณาปรับปรุงการผลิตอุปกรณ์ให้มีคุณภาพสูง ถูกต้องตามหลักวิชา สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนใน

ชั้นอนุบาล

5. เมื่อผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้มีภาระหน้าที่และบทบาทในวงการศึกษาระดับ ทั้งในส่วนราชการและเอกชนแล้ว นั้นย่อมหมายถึงว่า จะเป็นคุณประโยชน์แก่เด็กอนุบาลไทยทั้งปวงควย

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษา¹

คือการเล่าเรียน การฝึกฝน การอบรม เพื่อให้นักเรียนหรือผู้เรียน มีความรู้ความชำนาญ มีอนามัยดี มีร่างกายสมบูรณ์ มีจรรยาความประพฤติดี และจะสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้ในอนาคต อันจะเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม และทำให้เกิดสติปัญญา คลี่คลายความสามารถของคนที่ซ่อนเร้นอยู่ให้ปรากฏอันจะส่งผลให้เกิดความผาสุก

การใช้อุปกรณ์การสอน

นอกจากจะหมายความถึงการใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมดาแล้ว ยังหมายความถึงการที่มีใ้ใช้อุปกรณ์การสอนอันเนื่องมาจากไม่มีอุปกรณ์จะใช้หรือมีอยู่แต่ครูไม่ได้ใช้ รวมทั้งข้อเท็จจริงความคิดเห็นอันเกี่ยวกับสภาพของอุปกรณ์การสอนที่มีอยู่หรือไม่มี ตลอดจนความคิดเห็นของครูที่ใช้อุปกรณ์การสอนด้วย

ความคิดเห็น

คือความรู้สึกเฉพาะตัวของบุคคลที่มีต่อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็นโดยไม่มีผู้วินิจฉัยว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ซึ่งพจนานุกรมการศึกษา² นิยามว่า คือความเชื่อ การตัดสินใจ ความคิด ความรู้สึก

¹การศึกษา, ชมทางบทความทางวิชาการ, โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ 2514, หน้า 26.

²Carter V. Good, Dictionary of Education, p.376.

ประทับใจที่มีได้มาจากการพิสูจน์ หรือซึ่งน่าจะหนักกว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

โรงเรียน

ในวิจัยนี้หมายถึงโรงเรียนอนุบาลล้วน ที่มีการสอนชั้นสูงสุดไม่เกินชั้นอนุบาล 2, (อาจมีชั้น Nursery รวมอยู่ด้วยก็ได้) เป็นโรงเรียนราษฎร์ และตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ครู

คือครูอนุบาลที่มีหน้าที่ทำการสอนโดยตรง ในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นครูนอຍหรือครูใหญ่ก็ตาม (โรงเรียนราษฎร์เล็ก ๆ มากโรงเรียนที่ครูใหญ่ต้องทำหน้าที่สอนตั้งครูประจำชั้นอยู่ด้วย)

นักเรียน

คือนักเรียนในชั้นอนุบาล, ชั้นต่ำกว่าอนุบาลหรือชั้นเตรียมอนุบาล (Nursery) ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น

ผู้เรียน

นอกจากจะหมายถึงนักเรียนดังกล่าวมาแล้ว ยังหมายความถึงผู้เฝ้าหาความรู้ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาโดยวิธีการใด ๆ และคลุมถึงบุคคลทุกเพศทุกวัย

โสตทัศนอุปกรณ์

หมายถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ (Hard ware) เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นจานเสียง รวมถึงวัสดุ (Soft ware) ที่จะต้องใช้กับเครื่องมือ (Hard ware) เช่นฟิล์มภาพยนตร์, แผ่นเสียง และวัสดุ (Soft ware) รวมถึงวัสดุที่จะใช้ได้เป็นเอกเทศด้วยตัวเองโดยมีต้องอาศัยเครื่องมือด้วย เช่น รูปภาพ, แผนภูมิ

ทัศนวัสดุ

หมายถึงวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการดู เช่น ภาพถ่าย, สไลด์

โสตวัสดุ

หมายถึงวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการฟัง เช่น วิทยุ, แผ่นเสียง, เทปเสียง

อุปกรณ์การสอน

หมายถึงโสตทัศนอุปกรณ์ทุกชนิด รวมถึงเครื่องเล่นในสนามเช่น ซิงช้า กระดานหกบันไดเลื่อน ตัวอย่างของจริง ของเล่นเพื่อการศึกษา และกิจกรรมบางอย่าง ที่ครูใช้ประกอบการสอนให้เป็นอย่างดี

การวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับวิจัยนี้

จากการสำรวจวิทยานิพนธ์ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยได้พบว่า การวิจัยเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลยังมีใคร่ผู้ใดเคยศึกษามาก่อนเลย ไม่ว่าจะเป็นของครูอนุบาลโรงเรียนหลวงหรือโรงเรียนราษฎร์ก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตว่าไม่ค่อยจะมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาในระดับอนุบาลมากนัก จากการสำรวจผลงานวิจัยได้พบว่าเคยมีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาอนุบาลไว้เพียง 2 รายเท่านั้น คือ

นาย ฉลองชัย สุรวัฒนสมบูรณ์ ได้วิจัยเรื่อง "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล" และ นางสาว วชิราพร อัจฉริยโกศล ได้วิจัยเรื่อง "รูปแบบของอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนระดับอนุบาลไทยชอบ" ซึ่งทั้งสองรายนี้เป็นวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2515 และเป็นวิจัยประเภททดลอง Experimental Research ทั้งคู่ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนุบาลก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายก็แตกต่างกัน ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับวิจัยนี้ คงมีแต่ในระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับอนุบาลขึ้นไป ซึ่งมีอยู่หลายเรื่องแต่จะขอเลือกมาเสนอไว้แต่เพียงบางเรื่อง โดยเรียงลำดับไว้ตามปี พ.ศ.

1. การใช้วัสดุช่วยสอนธรรมชาติศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยสมภพ คมสัน¹ (พ.ศ. 2500) มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงวิธีการใช้อุปกรณ์การสอน และวิธีแก้อุปสรรคและปัญหาในการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาธรรมชาติศึกษา ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้ คือ

(1) โรงเรียนขาดแคลนวัสดุช่วยสอนธรรมชาติศึกษา เพราะไม่มีเงินจะ

ซื้อหา

¹สมภพ คมสัน, "การใช้วัสดุช่วยสอนธรรมชาติศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2500.

- (2) ชาติครูที่มีความรู้ความเข้าใจในวิธีอุปกรณ์การสอน
- (3) ครูไม่คอยนำวัสดุช่วยสอนมาใช้ เพราะเกรงว่าจะชำรุดเสียหาย
- (4) ชาติครูรับผิดชอบดูแลรักษาวัสดุช่วยสอน ทำให้เกิดสูญหาย
- (5) โรงเรียนไม่รู้จักแหล่งจัดหาวัสดุและแหล่งวิชาการในชุมชน

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ 5 ประการคือ

1. ควรร่วมกันพิจารณาหาทุนมาจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยการจัดแสดงศิลปหัตถกรรม, แสดงละคร, งานออกร้านขายอาหาร, หรืออนุรักษ์ชาติมาบริจาคให้
2. ควรหาโอกาสเพิ่มพูนความรู้ทางโสตทัศนศึกษาให้ครู โดยการหาตำราให้ศึกษา สาธิตวิธีใช้ให้ดู หรือจัดการอบรมระยะสั้น
3. ครูไม่ควรทวงแหวนวัสดุช่วยสอน ควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กโดยการหยิบใช้อย่างระมัดระวัง หากทางใหญ่เรียนได้ใช้โคชมโคตทดลองอย่างมีระเบียบ
4. โรงเรียนควรหาตู้หรือชั้นเพื่อเก็บวางวัสดุช่วยสอนให้เรียบร้อย มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบดูแลเป็นส่วน ๆ ไป
5. โรงเรียนควรผูกมิตรกับชุมชน เพื่อเป็นทางจะได้มาซึ่งวัสดุช่วยสอนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. การสำรวจอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง ประจำปีการศึกษา 2504 โดยสมศรี สุวรรณนิษฐ์¹ (พ.ศ. 2504) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบจำนวนอุปกรณ์การสอนแต่ละประเภทที่โรงเรียนมีอยู่ ทักษะคติ อุปกรณ์และปัญหาในการใช้อุปกรณ์การสอนในวิชาสังคมศึกษาซึ่งสรุปผลได้ดังนี้คือ

- (1) โสตทัศนอุปกรณ์ประเภทวัสดุที่โรงเรียนใช้มากที่สุดได้แก่กระดานดำ แผนที่ ของตัวอย่าง รูปภาพ อุปกรณ์ที่โรงเรียนมีพอคือ ลูกโลก โปสเตอร์ อุปกรณ์ที่น้อยหรือไม่มีเลยได้แก่แผนภาพ กราฟ กระดานดำสำลี ไดออกรามา ภาพสามมิติ

¹สมศรี สุวรรณนิษฐ์ "การสำรวจอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง ประจำปีการศึกษา 2504" วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2504.

(2) โสตทัศนอุปกรณ์ประเภทเครื่องมือที่ทุกโรงเรียนไม่มีใช้ ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์และฟิล์มสตริป เครื่องเล่นจานเสียง เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสงและโทรทัศน์

(3) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนและจำนวนอุปกรณ์แล้ว ปรากฏว่ามีอุปกรณ์น้อยเกินไป ไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสม

(4) ครูสังคมศึกษาส่วนมากไม่มั่นใจว่า ตนจะสามารถสอนให้เด็กเข้าใจได้ดี มีครูที่มั่นใจว่าจะเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์เพียงร้อยละ 25.75

(5) นักเรียนมีความตั้งใจกระตือรือร้นมากถึงร้อยละ 82.35 เมื่อครูทำอุปกรณ์การสอนมาใช้ เด็กไม่แสดงความเบื่อหน่ายเลย และครูมีความตระหนักถึงคุณประโยชน์ของอุปกรณ์การสอนว่าจะช่วยให้เด็กเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น

(6) อุปกรณ์ที่ครูเคยใช้ได้ผลมาแล้ว และนำมาใช้ได้เสมอได้แก่รูปภาพ แผนที่และของจริง

(7) อุปสรรคที่ครูประสบ คือ มีอุปกรณ์การสอนน้อยเกินไป หรือมีไม่ตรงกับความต้องการและไม่สามารถนำออกใช้ ครูควรฝึกฝนความรู้การใช้อุปกรณ์ให้มากขึ้น

3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาลใน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย กรรณี เล็กวิจิตร¹ (2504) มีความประสงค์ต้องการทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้ การจัดหาอุปกรณ์และทัศนคติของครูต่ออุปกรณ์การสอน จำนวนประชากรประกอบด้วยครู 340 คน ใน 10 โรงเรียน ผลของการวิจัยปรากฏว่า

(1) ครูส่วนมากเชื่อว่าการใช้อุปกรณ์การสอนช่วยให้การสอนได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งทำให้เด็กพอใจ สนใจ และเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น

¹กรรณี เล็กวิจิตร "ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2504.

(2) ครูส่วนมากใช้อุปกรณ์การสอนเฉพาะบางชั่วโมง เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็น และไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับเตรียมอุปกรณ์ ปัญหาสำคัญคืออุปกรณ์บางอย่างครูไม่อาจทำได้เอง ไม่ทราบจะหาวัสดุที่ต้องการได้จากที่ใด เลือกใช้อุปกรณ์ไม่ถูก ไม่เคยรับการฝึกอบรมการใช้อุปกรณ์มาก่อน รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าสาขาวิชา ยังไม่สนับสนุนให้ใช้อุปกรณ์ สถานที่ของโรงเรียนไม่อำนวยในการใช้อุปกรณ์ อุปกรณ์ของโรงเรียนมีน้อยไม่พอความต้องการ

4. การสำรวจความเห็นของครูที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา โดย สุวรรณ เทียนหิรัญ¹ (2505) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการใช้อุปกรณ์การสอน คนหาสาเหตุที่ทำให้ครูบางคนไม่สนใจใช้อุปกรณ์การสอนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนให้ดียิ่งขึ้น ศึกษากลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนเทศบาลและโรงเรียนราษฎร์ที่สอนชั้นประถม 4 สรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

- (1) ในด้านความคิดเห็น ครุนิยมอุปกรณ์การสอนเป็นส่วนมาก และได้ยัดคิดจากการสอนโดยใช้อุปกรณ์ มีครูส่วนน้อยที่ไม่นิยมอุปกรณ์การสอน
- (2) ปัญหาที่ครูไม่ชอบใช้อุปกรณ์การสอนเป็นควย
 - ก. ไม่มีอุปกรณ์การสอนใช้ ควยโรงเรียนไม่มีงบประมาณเรื่องนี้
 - ข. มีอุปกรณ์การสอนแต่ครูใช้ไม่เป็นหรือไม่รู้วิธีใช้
 - ค. เพราะครูที่ได้เตรียมการสอนโดยใช้อุปกรณ์ เกรงว่าอุปกรณ์นั้นจะเสียหาย
 - ง. ครูไม่มีเวลาที่จะคิดทำอุปกรณ์ไว้ใช้
 - จ. ครูบางคนอ้างว่า การใช้อุปกรณ์การสอนเสียเวลาจะสอนไม่ทันตามหลักสูตร

¹สุวรรณ เทียนหิรัญ "การสำรวจความเห็นของครูที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2505

ฉ. ครูไม่เห็นความจำเป็นในการใช้อุปกรณ์การสอน บางคนทง
คนว่าสอนเก่ง ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์การสอนก็ได้

ผู้เขียนได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

(ก) โรงเรียนควรหางบประมาณซื้ออุปกรณ์การสอนรวมทั้งครูช่วยกันคิดหาทุน

(ข) โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูทำอุปกรณ์ไว้ใช้ ส่งเสริมให้มีความรู้ในคา
การผลิตอุปกรณ์โดยอบรมให้ ควบลดชั่วโมงสอนลงเพื่อมีเวลาผลิตอุปกรณ์ ส่งเสริมให้นักเรียน
มีส่วนร่วมในการผลิตอุปกรณ์การสอนด้วย

(ค) โรงเรียนควรจัดอุปกรณ์การสอนในโรงเรียนนั้น เช่นตั้งหัวหน้าศูนย์อุปกรณ์
ตั้งคณะกรรมการ อุปกรณ์การสอน และจัดอบรมครูในการใช้การผลิตอุปกรณ์การสอน

(ง) ควรจัดศูนย์อุปกรณ์ และมีเนื้อที่เพียงพอแก่การเก็บรักษา ซ่อมแซม ทำการ
ผลิต ตรวจสอบเครื่องมือโสตฯ ก่อนนำออกใช้

5. การสำรวจความต้องการโสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนประถม
ศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรี โดย เจริญใจ บุญยทัต¹ (2507) วัตถุประสงค์
เพื่อสำรวจการบริหารงานโสตทัศน การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาและ
ประสพการณ์ของครูที่มีต่อโสตทัศนศึกษา และความต้องการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ของครู ผลวิจัย
ปรากฏว่า

ครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหารในโรงเรียนประถมส่วนมากยังขาดความรู้ความชำนาญทาง
การบริหารงานโสตทัศนศึกษา ส่วนใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่สำรวจ มีความต้อง
การวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือโสตทัศนอุปกรณ์อีกเป็นจำนวนมาก บรรดาครูโรงเรียนประถมศึกษา
ตอนต้นยังขาดความรู้และประสพการณ์ในการผลิตการใช้โสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษา ส่วน
ใหญ่ของครูที่สำรวจยังมีความต้องการวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือทางโสตทัศนอุปกรณ์อีกเป็นจำนวน
มาก

¹เจริญใจ บุญยทัต "การสำรวจความต้องการโสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียน
ประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรี" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507.

ผู้เขียนมีข้อเสนอให้ปรับปรุงในเรื่องนี้ โดยจัดประชุมอภิปราย จัดให้มีการอบรมฝึกหัดเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางโลหิตศาสตร์ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและบรรดาครูทุกระดับชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น โดยเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางงานโลหิตศาสตร์ มาแนะนำและสาธิตเกี่ยวกับการผลิต การใช้และการเก็บรักษาโลหิตสุนัขให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนบริการโลหิตสุนัขให้แก่ครูทุกระดับในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น

6. ความต้องการโลหิตสุนัขปศุสัตว์ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยสอง ปัจฉิมกุล¹ (2507) วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการที่เป็นอยู่-อุปสรรคปัญหา และความต้องการโลหิตสุนัขปศุสัตว์ในวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า

สภาพต่าง ๆ ทางด้านอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนเทศบาลอยู่ในระดับต่ำ นับแต่การบริหาร ความขาดแคลนอุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ขาดความสนใจทั้งครูใหญ่และครูน้อย ความรู้ของครูเกี่ยวกับความมุ่งหมายในการใช้อุปกรณ์การผลิต การหา เทคนิคในการใช้ที่ถูกต้องวิธีให้เหมาะสมกับบทเรียนแต่ละบทและให้เหมาะสมกับเด็ก

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้ มีการปรับปรุงทุกด้าน นับแต่ด้านการบริหาร อบรมให้ครูเข้าใจเห็นคุณค่าในวิชาโลหิตฯ ตลอดจนใช้เครื่องมือทางโลหิต หรือการผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบการสอน

7. การสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนราษฎร์ โดยสุคนธ์ ศัพท์หงษ์² (2507) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในเรื่องอุปกรณ์การสอน

¹สอง ปัจฉิมกุล "ความต้องการโลหิตสุนัขปศุสัตว์ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507.

²สุคนธ์ ศัพท์หงษ์ "การสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนราษฎร์" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2507.

และเพื่อทราบความคิดเห็นของครูในเรื่องอุปกรณ์การสอน โดยสุ่มตัวอย่างประชากรครูใน
โรงเรียนราษฎร์ที่กระทรวงรับรองวิทยฐานะ 10 โรงเรียน เป็นครูจำนวน 200 คน
ปรากฏผลวิจัยดังนี้คือ

- (1) โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นเพื่อบริการครูให้
เพียงพอ
- (2) สถานที่ไม่อำนวยในการใช้อุปกรณ์การสอน เช่นห้องฉายที่คุมแสง
ไม่ดี
- (3) ครูส่วนมากเห็นว่า ไม่ใช้อุปกรณ์การสอนก็อาจสอนให้เข้าใจได้
- (4) ไม่ทราบว่าจะเลือกอุปกรณ์การสอนมาใช้อย่างไร
- (5) ไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอก
- (6) ครูส่วนมากขาดความรู้ด้านโสตทัศนศึกษา
- (7) ต้องจ่ายเงินส่วนตัวซื้อหามาเอง
- (8) ไม่มีความสามารถในการใช้อุปกรณ์การสอน ทำให้ไม่คุ้มค่าและเกิด
ความเบื่อหน่ายทอดอ่ย ไม่อยากใช้อุปกรณ์การสอนอีกต่อไป

8. การสำรวจความต้องการทางโสตทัศนอุปกรณ์วิชาภาษาไทยในโรงเรียน ประถม
ศึกษาตอนต้นในเขตพระนครธนบุรี โดย วินิจ ปัจฉิมกุล¹ (2507)

ผลการวิจัยปรากฏว่าโสตทัศนอุปกรณ์จะช่วยให้เด็กอยากรู้อยากเห็นอยากเรียนภาษาไทย
มากขึ้น แต่ครูยังใช้น้อย อุปกรณ์ที่ใหม่มากคือบัตรคำ ซึ่งช่วยในการสอนภาษาไทยในการพูด อ่าน
เขียน ได้เร็วยิ่งขึ้น สำหรับความรู้ทางโสตทัศนอุปกรณ์ที่ครูต้องการคือ วิธีผลิตอุปกรณ์การสอนชนิด
ต่าง ๆ ครูยังขาดความรู้ด้านนี้ และขาดแคลนทางวัสดุอุปกรณ์

¹วินิจ ปัจฉิมกุล, "การสำรวจความต้องการทางโสตทัศนอุปกรณ์วิชาภาษาไทยในโรงเรียน
ประถมศึกษาตอนต้นในเขตพระนครธนบุรี" วิทยานิพนธ์, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2507.

9. การสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนราษฎร์ โดยสมร สุวรรณเสวก¹ (2507) ผู้เขียนมีความเห็นว่าคุณภาพ จำนวนนักเรียนเพิ่มมากมาย แต่ครูยังขาดคุณวุฒิ ไม่รู้วิธีสอน ขาดอุปกรณ์การสอน เป็นเหตุจูงใจให้ศึกษาเรื่องนี้

ผลการวิจัยปรากฏว่า

- (1) โรงเรียนมีอุปกรณ์การสอนแต่ไม่นำมาใช้
- (2) ขาดครูที่มีความชำนาญในการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน
- (3) ขาดงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์การสอน

10. การศึกษาและเปรียบเทียบการใช้อุปกรณ์การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดย ประภา ศุขรัตน์² (2508) ผลการวิจัยปรากฏว่า

อุปกรณ์การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สำรวจในปีการศึกษา 2508 มี 30 อย่าง ครูใหญ่เคยได้รับการอบรมและมีประสบการณ์ทางด้านโสตทัศนศึกษามบ้างและให้ความเห็นว่าคุณมีความรู้เรื่องนั้นปานกลาง และเห็นความจำเป็นในการใช้อุปกรณ์ในการสอนภาษาไทย เพราะเชื่อว่าจะช่วยให้การสอนได้ผลดี

ส่วนครูน้อยไม่เคยได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องนี้มีความรู้ด้วยการศึกษาด้วยตนเอง มีประสบการณ์จากการปฏิบัติ ทำให้รู้สึกว่าคุณมีความรู้เรื่องนั้นน้อย จึงยังไม่เกิดความมั่นใจเพียงพอ ถ้าได้รับความรู้อย่างถูกต้องมีหลักวิชา ก็จะเป็นผลดีแก่การสอนยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สมร สุวรรณเสวก, "การสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนราษฎร์" วิทยานิพนธ์, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507.

²ประภา ศุขรัตน์ "การศึกษาและเปรียบเทียบการใช้อุปกรณ์ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1" วิทยานิพนธ์, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2508.

อุปสรรคที่สำคัญคือไม่มีงบประมาณจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ

11. การศึกษาสถานภาพเกี่ยวกับการผลิตและการใช้วัสดุทัศนวัสดุของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2513 โดย สันต์ วรศิริ¹ (2513)
 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งหมายที่จะสำรวจสถานภาพเกี่ยวกับการผลิตและการใช้วัสดุทัศนวัสดุของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอจังหวัด รวม 50 คน พร้อมทั้งสังเกตการเรียนการสอนและโครงการทางวัสดุทัศนศึกษาของโรงเรียน เพื่อประกอบการวิจัยข้อมูลด้วย

ผลการวิจัยค้นพบว่า ครูส่วนมากใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาผลิตวัสดุทัศนวัสดุใช้เอง แต่ผลิตได้น้อยเพราะขาดครูแนะนำช่วยเหลือ ขาดเงินซื้อวัสดุที่ใช้ผลิต และมีเครื่องมือไม่เพียงพอที่จะใช้ในการผลิต

ส่วนการใช้วัสดุทัศนประกอบการสอนนั้น ครูมักใช้อธิบายเนื้อหาบทเรียน โดยมิได้เร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจก่อน ทั้งนี้เพราะครูขาดครูแนะนำช่วยเหลือ และไม่สามารถหาวัสดุทัศนศึกษาที่ตรงกับความต้องการได้ เนื่องจากทางโรงเรียนมีวัสดุทัศนศึกษาอยู่น้อย

12. การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนอ่านคำโดยใช้สไลด์กับการสอนตามปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยจริยา สระคันตี² พ.ศ. 2514 จุดประสงค์การศึกษาเรื่องนี้เพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนอ่านภาษาไทยโดยใช้สไลด์เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนกับการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธี equated กลุ่มทดลองสอนโดยใช้สไลด์ กลุ่มควบคุม

¹ สันต์ วรศิริ "การศึกษาสถานภาพเกี่ยวกับการผลิตและการใช้วัสดุทัศนวัสดุของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2513" วิทยานิพนธ์, วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร พ.ศ. 2513.

² จริยา สระคันตี "การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนอ่านคำโดยใช้สไลด์กับการสอนตามปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1" วิทยานิพนธ์วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร พ.ศ. 2514.

สอนตามวิธีปกติ การวัดผลการเรียนวัดผลทันทีหลังจากจบการสอน และวัดผลในด้านความคงทนในการจำหลังจากสอนไปแล้วเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบนำมาใช้เปรียบเทียบกันโดยใช้ t - test

จากผลของการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน สำหรับด้านความคงทนแห่งการจำ มีความสามารถในการจำบทเรียนที่เรียนมาแล้วไคนานกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

13. ความต้องการและปัญหาของนักเรียนฝึกหัดครู ป.กศ. เกี่ยวกับการใช้
โสตทัศนวัสดุในการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2514 โดย วีระ
โรจนรุ่งสัจย์¹ (2515) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการใช้โสตทัศนวัสดุในการฝึกสอน
โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนฝึกสอนจำนวน 326 คน และกลุ่มตัวอย่าง
ที่เป็นอาจารย์นิเทศก์ 52 คน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนฝึกสอนส่วนมากผลิตโสตทัศนวัสดุเพื่อใช้ในการฝึกสอนด้วยตนเอง แต่ผลิตได้น้อยเพราะขาดความรู้และทักษะในการผลิต ส่วนการใช้โสตทัศนวัสดุประกอบการสอนนั้น นักเรียนส่วนมากพบปัญหาต่าง ๆ เช่น ขาดทักษะในการใช้วัสดุประเภทเครื่องมือ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ ไม่มีเวลาเตรียมตัวก่อนการใช้ ขาดคำแนะนำการใช้เป็นต้น ดังนั้นนักเรียนฝึกสอนจึงมีความต้องการ ที่จะให้ทางวิทยาลัยครูช่วยเหลือในด้านเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการผลิตและการใช้โสตทัศนวัสดุในการฝึกสอน

¹วีระ โรจนรุ่งสัจย์ "ความต้องการและปัญหาของนักเรียนฝึกหัดครู ป.กศ. เกี่ยวกับการใช้โสตทัศนวัสดุในการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2514" วิทยานิพนธ์, วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร พ.ศ. 2515.

14. Zyve¹ (1932) ได้ทำการทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการสอนคณิตศาสตร์วิชาเลขคณิตเรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อกับการสอนควบคู่กันของการวิจัยปรากฏว่าการสอนเลขคณิตโดยใช้เพียงสื่อกับการสอนคำเป็นเวลา 3 วันจะได้ผลเท่ากับการสอนเลขคณิตโดยใช้สื่อเพียง 2 วันเท่านั้น [ซึ่งอาจสรุปได้ว่าเมื่อเทียบกันแล้วการสอนเลขคณิตโดยใช้สื่อจะช่วย จะประหยัดเวลาได้มากกว่าการสอนเลขโดยใช้เพียงสื่อกับการสอนคำ 33.33 เปอร์เซ็นต์]

15. Keilar² (1960) ได้ทำการวิจัยพบว่าเด็กสามารถเรียนได้ดี เมื่อใช้เครื่องฉายเป็นอุปกรณ์การสอน และเด็กอาจสรุปไว้ว่าความมืดในห้องฉายและแสงสว่างจากเครื่องฉาย เป็นตัวกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจกับบทเรียนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนดีขึ้น

16. Pears และ Dowley³ (1963) ได้ติดตามผลการวิจัยเกี่ยวกับการสอนและกระบวนการที่ใช้ในโรงเรียนอนุบาล ผลปรากฏว่าการศึกษานูบาลในสหรัฐอเมริกา มีจุดหมายเบื้องต้นเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ประชาชนมากกว่าเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก จนปรากฏว่า การเน้นความสำคัญของเด็กในฐานะเป็นอัตบุคคลค่อยไปกว่าที่ควรทั้งสองท่าน โดยปัญหาดังกล่าวขึ้นเบ็ดเตล็ดและชักชวนให้มีการจัดโปรแกรมการสอนที่เปิดโอกาสให้พ่อแม่มีส่วนร่วมด้วย

¹Claire T. Zyve, "Experimental Study of Teaching of Arithmetic Combination," Educational Methodology, 16-18 Sep. 1932.

²Evan R. Keilar, "A Description Approach to Classroom Motivation," The Journal of Teacher Education, II, 1960, pp. 310-315.

³Pears, P.S. and Edith M. Dowley, "Research on Teaching in Nursery School," Handbook of Research on Teaching. (Chicago: Rand-McNally, 1963) Chapter 15.

17. Bereiter และ Engelman¹ (1966) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกทักษะสอนภาษาให้แก่เด็กที่มีปัญหา พบว่ามีข้อพิสูจน์ที่แน่นอนอันแสดงให้เห็นว่าการที่เด็กขาดประสบการณ์ในเชิงรูปธรรม ไม่คอยมีผลต่อความบกพร่องทางระดับสติปัญญาของเด็กเหล่านั้น แต่สิ่งที่มีผลต่อความบกพร่องทางระดับสติปัญญากลับเป็นผลมาจากการขาดความสามารถที่จะสื่อความหมายควยคำพูด ฉะนั้นเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำ จึงควรได้รับการช่วยเหลือในการสร้างทักษะการสื่อความหมายให้มากยิ่งขึ้น

18. เกี่ยวกับพุทธิปัญญาและกระบวนการของแนวความคิด นักจิตวิทยาหลายท่านได้ค้นพบว่า การที่จะขยาย เร่ง หรือปรุงแต่งการเรียนรู้ของเด็กอาจทำได้ด้วยการจัดสภาพสิ่งแวดล้อม โรงเรียนจึงควรจัดโปรแกรมให้เด็กมองโลกในแง่ดี และเปิดโอกาสให้ครูนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ให้มากยิ่งขึ้น²

¹Bereiter, C. and Engelman, S. Teaching Disadvantaged Children in Pre-School. (Englewood Cliff; N.J.:Prentice Hall,1966), p.42.

²Ojemann, R. and Pritchette, K. "Piaget and the Role of Guided Experience in Human Development," Perceptual and Motor Skills, (1963), p.17.